

XINALIQ MIŹ

DƏRSLİK

3

HEYDƏR ƏLİYEV
BUTO AZƏRBAYCAN ƏHALİ ÇIXIDMƏ

İldırım Zeynalov
Azay Əliyev
Yunis Dəmirov
Qurban Abdullayev
Əkbər Xasməmmədov
Rauf Orucov

Xınalıq miş i məktəbirdiri 3-ci sinifi Xınalıq mişi

XINALIQ (KƏTŞİ) MİŞ

DƏRSLİK

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

**Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International (CC BY-NC-SA 4.0)**

Bu nəşr Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International lisenziyası (CC BY-NC-SA 4.0) ilə www.trims.edu.az saytında yerləşdirilmişdir. Bu nəşrdən istifadə edərkən lisenziyanın şərtləri qəbul edilmiş sayılır:

İstinad zamanı nəşrin müəllif(lər)inin adı göstərilməlidir.

Nəşrdən kommersiya məqsədilə istifadə qadağandır.

Tөрəmə nəşrlər orijinal nəşrin lisenziya şərtləri ilə yayılmalıdır.

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi chashioglu@gmail.com və derslik@edu.gov.az elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur. Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

KİTABI İÇİR TÛJİT

BÖLMƏ 1: Şire miž şire mənəvi dəyərmə

Şire miž.....	6
Yik gilazini çubuğ.....	8
Dədə Nin.....	10
Şəşu tıvri hädmi.....	12
Azərbaycan.....	14
Ure sillə.....	16
Ən ksan dalıg.....	18
Ümumiləştirmişkui tapşırığıdır.....	20

BÖLMƏ 2: Vətəni kirəx saskirqomə

Kətiş.....	22
Dədə Qorqud.....	24
Torpağısılı pe koarimə.....	26
Azıx mağara.....	28
Kətşi Şəhidir yə İtkinir.....	30
Kətşi igid əsgər.....	32
Pşə.....	34
Ümumiləştirmişkui tapşırığıdır.....	36

BÖLMƏ 3: Şəşuyurduri aləm

Zəhmətkeş rışılır.....	38
Cırftan tapmacadi ulkar.....	40
Haləm xer yə Tamahkar ağa.....	42
Qaranquşi yuva.....	44
Tənbəlvali kaçın.....	46
Cavanşiri xənçəl.....	48
Fili doxtur.....	50

Şire ulkar çoz kaƣqomə.....	52
Ümumiləştirmişkui tapşırıǵıdır.....	54

BÖLMƏ 4: Dalıg kitonun dəǵui ǵantarimə

Pşi yə pişlə.....	56
Ƥozur zencibiǵı çaqƣal.....	58
Tən bərabər pe.....	60
Palıd yə Findiǵ.....	62
Rəhət kutaş kabıǵı pişə.....	63
Çim kəvvi şulozur qoa.....	65
Çinari vişə.....	66
Ümumiləştirmişkui tapşırıǵıdır.....	68

BÖLMƏ 5: Ulu öndəri kəlamıdır

Ulu öndəri kəlamıdır.....	70
Dədə biyu h̄ormət.....	72
Təmiz yə səliqəli h̄əyəl.....	74
Çeşmək.....	76
Təkərdiri gus zoa.....	78
İtburni gül.....	80
Ümumiləştirmişkui tapşırıǵıdır.....	82

BÖLMƏ 6: H̄əyidirdir yə tarixi ǵebir

18 Oktyabr.....	84
Ramazan h̄əyid.....	85
Konstitusiyə.....	87
28 May.....	88
H̄əyidi pe.....	90
20 Yanvar ǵə san.....	92
Ümumiləştirmişkui tapşırıǵıdır.....	94

Şire miş

Hədmimizi miş vasitilli çikri sar-çinerzi lisu başta kui.

Hər xalqi hine miş tuidəmə. Kire miş kəftidi mişmə. Kəftidi miş sa cini heç çinə mişu uxşaş tuidimə. Sa mişilli çikri hədmimizi say yəhiz azır qilli ixerjmə. Azərbaycani prezident kire sor kağsın lişmə ki, kəftidi miş tarix Kətiş tarix qıdan qədimijmə. Sa mişir çikirgozi say dənə qıqalım yir də miş qorumuş kuiyə vaqqındəmə. Kətiş miş çikirsu Kətiş cini kayə kəftidirzi içir yaşamışkuival lazımmə.

Kəftidi miş tumpuxursu, hine qrammatika yə lüğət tərtib kirsu cine ən tanınmışbiqi proffesurur sor kafiyə sam üsüdürlü dalıg kuijmə. Hə hofton dalıg kuivalıx lepişiyə də miş tumpuxyə tamam kinin biqidimə. Halam sa mişü üstür dalıg koarmə, tumpuxurjum ixerjmə.

Sa soe tarix yə mişü görə cine hər telli hədmimiz koakoarmə, miş, tarix hanam hədətirdirşkili marağlanmışkoarmə .

Vı, e misi kili uxum Kəftidi miş bijifar, tumpuxa hə qorumuşkuiyə kakui nəsil duru xəççibiğə!

Cini tui bitində həyalirzi likuyə tumpuxri haq tuijmə!

1 Tapmace cavab unkoeylun.

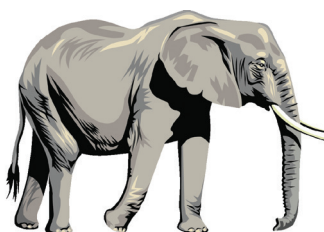
Hə yaza ki, həm məl'həmmə,
Həm qılıncmə, həm oxmə?
Hə yaza ki, hinəqilli qal,
Hinəqilli zinji a'ttjimə?

2 Miş çinudə?

3 Mişi qayda-qanundur çitorşun vı ya başta kuiuqa?

4 İxer miş mu'xüivali ksanjı yaza?

Ləkui şikildiri zıvol unkuiyə hed cümlədirir kajğa.

Miş tımpuxurval lazımmə, hanımzağılı ki:

5 Kətşi miş mətn likuvşəx totux uxur ya mizirdir tımpuxur yu'kqoa?

Yik gilazini çubuğ

Lafi lakoarşə, talfi talkoarşə, yik şsi aşə. Hoz h̄əyəl vaxt ixer mehriban aşə. Çinel ans kiri, çinel çki – xəpkindeşə .

Şsil çixifiyə evli biqi. Hozı arar t̄üi kilival la kui – la kui dənəkoəşə. Biyi şilzix kolu saskuiyə li:

– Hərgui sa gilazini vişə çubuğ t̄əq̄q̄ui çıkafın.

Çubuğurdur h̄əzir qışəmə. Qoci yikistə çubuğ çinel kajkiyə şikui. H̄əyəlrizix ləkşiyə li:

– Həki sure guj taşixkeylun lepiştoa.

Şsilzi heç çinəgoaşım də çubuğurdur zoğunqəfti. Də qocu zağısın gilazini çubuğurdurur şikui mısır əçmişkuiyə hər şiş sa çubuğ ləkui. Mənalı – mənalı xəkiniyə şilziş li:

– Həki sure guj taşixkeylun lepiştoa.

Şsilzi heç sa əziyyət çəkmişkundə çubuğurdur zoği.

Biyi h̄əyəlrizix ləkşi li:

– Gadad, zurum sa gilazini çubuğurduruçcındurmə. Çift̄on zur çinel t̄abıq̄q̄alı suru heç kişi guj laççığındəjimə. Hanım ki zur cürə biqi, duşmanırzi zur rəhət basar kiridurmə. Ən çixi kilival, çinel t̄akuivalır t̄üijmə.

1 Êsılış çinel şikui çubuğurdur êimə zoğunqêtti?

2 Bıyi şilziş ya li?

3 Žoa sizəylun: Kətşi əlifbayır tui hər hêrfu sa cuğab sizəylun.

4 Kətşi mıdadi zıvol sizəylun.

5 Kətşix miqel soburi zıvol kire mižilli sizəylun.

Qalaxudat, Cəg, Əlig, Haput, Qrız, Susay.

6 Ləkui cuğabırdırışılli samdə omonim qoa?

Ink, ku, ant, zək, pil, qə, incî

A) 3

B) 4

C) 5

Şəşu – şifahi ədəbiyyatır ən kona janrdırış sajmə. Şəşurdurur xalqi hêdətirdir, arzud, ksanvali çirvalu qalib kaķuivaldri haqqır siztarmə.
birliĝ – saķuival, butoķuivalmə.

Dədə Nin

Laf lakoarşə, talfi talkoarşə. Sa dədə nin aşə. Sa nini Məstan yə Miştılı sam Miştılı zu aŧti pşoa həyardə bala aşə. Dədə nini hed ixer ksan yaqqındaşə. Həhə imza vəzİNqalım, baladu yankireşə. Baladım qəbəqə çixi koeşə.

Tu vəz pixiyə, tu vəz kaŧoeşə. Misi pişitirdir çixi kuizəncini dədə nin inqer koeşə. Pıtırdır tokulmuşiyə kui – inki çixrəŧtişə. Hinəx lepişiyə gənə baladu yankirsəx ovu laŧirkoeşə. Hineduru qandəji unkuřeşə. Məstan, Miştılı yə Miştılı hoŧton tənbel aşə ki, qinyə aċcibreşə.

Üsürdür hasım kayə laŧtaxi. Dədə nin ixer inqer biqi, pulordur çixuyə xəstə biqi.

Məstan, Miştılı yə Miştılı zollu laŧirkui, çixabır ziyə san zoa kaŧtibijreşə. Xəstə dədə heç kulluskıraŧtişə. Sa qə dədəş toxsunun ziqindəyə zıtını, Baladış hasım li:

-Yə zur ċim zülüm – zillətilli çixi kuidurmə. Al ləkujmə, suru buto yijit kuijmə, zur umza vaxdur vimə. Zı inqer biqet, ix lepişirdur aŧti.

Məstan:

-Ya çikrat vi kutaşılı zəam kakui yikoatŧi.

Miştılı:

-Şiru qandəji çikabiğqalım vam qinjmə.

Miştılı:

-Va şiru təkui alım laŧtiqirmə.

Əstiga qi hələtilli baylağ qi bəbişi baladi bazarıllı sa həlləcə al tıvyə çıkabiği. Dədi qabağır cəşiyə li:

-Mə, dəm va şiru təkui ali əvəz.

Dədə nini nə alıx kul xuvi, nə sa cuğab li. Pşoa – onğ qəx totux biki. Qebir kayə hasım laftaxi. Nini baladi heç sa dalıg düz kəatışə. Çu xi qalım, kıl boş kaftıbjreşə. Pşitirdiri pşoastədəm kəvni xəstə biqi. Hinedirix lepişirdur təbiqətti. Başta biqi ki, dəde əziyyət ixerval. Hə heç çinilli laftıqın kuizadimə.

1 Dədə nini baladi çıkabiği al cımə şuvafti?

2 Baladi təl səf kui?

3 Dədə - boe borc çina laftıqın kondəval?

4 Ən gran cuğab ta balı li?

5 Müstəqil dalıg.

Va şoşu ksan axırillı tamankə .

Hane peşman kuivali heçcə lətarimə.

Bıyınzi cuğab - şifahi ədəbiyyati sa növ fiyə, gran mənə tui fikirdir kankret ifadə kirivalmə.

Şəşu tıvri h dmi

Sa q  sor kutaş ku turba  i sa lıgıld kađı. Turbadi  in si i i  i, tu  in si i im boş aş . Ancax he  kişu mu oaf iş  ki,  i turbi i ir ya t iij  i, boş turbarım ya kajkırı i. Soe qarađır  ıma t z t i sa zoa aş . Lıgıldı sa z e t z mızı. Z e pıtkıđui t z a mışkui. Mu ond  sa lıgıld zađiy  sorşını:

-Ya yıkuival?

-Ş şu tıvretm , - liy  lıgıld dill nmiş i.

Xinimkir m ht lsiy  sorşını.

-Başta zıq fti,  im yanı ş şu tıvri?

- , ş şu tıvretm . Sa turbar sa ş şu  ıkeylun,  v zir pşoa knad  qazanmışkeylun.

Pıtkid  boş turbar ş şu  ıky , pşoa knad  qazanmışkirval  ir fikir yond val fikirl şmişzi i. Mu ui ş şu boş turbar  ıky  pşoa knad  ten uđş m .

Lıgıldı hana c r  tızabırım miziy  ş şu ten uđş m . Hasım- hasım, sor t i ş şu mu ui  ozi bitinirzi boş turbar sa xelađ ş şu  iki. Hini turbi ađzı  in  mısırılı k vvi – k vvi şıkuiy  sollu xi. Tıvi ş şurdurum  ık ozi haqlılı tıriki xi.

Kinaj kađı. Sa kinajır sa s e c m h ti he   inu ehtiyac t q fti. Ancax h dminzi sar  inerzu  ıkırsu sa ş şu  abıđ fti. Turbaşkili kađı h dmi buto ş şurdur tıvi

çixeşə. Hini, hə şəşurdur ya koeşəqi, muşuqətti . Ancax hə kinaj şire soa şəşusuz važžini. Çöz kağısun sa soe hädmin qonşu soburur pixiyə taza şəşurdur tonpuxi. Həhozu cuğab ləkui ki, sa şəşurdurux azır knadəm təkuiqalim hed çekirjimə.

1 Çina soe hädminzi şəşurdur çekitondəsu cuğab ləkui?

2 Şəşur vi xoşu laəkui ya taqi?

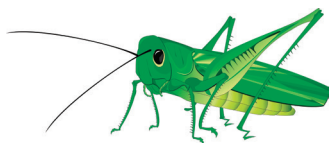
Veşilli, şəşu fəvi hädmi şəşurdur yakui?

3 I ajqi həfirdir əlavə kuiyə cuğabırdır sizəylun.

...inaj, qaza...mişkirval, tur...ar, tu...i, yon...əval, çi...əsi, kı...adə, muşoa..... işə, açmi...kui.

4 Mətnir fəvi qoşasamit işlənmişqi cuğabırdır şiquiyə dəftərir sizəylun.

5 Şikilir ləkui həyvandiri qaltırqiri sas dəftərir sizəylun.

1.

[.....]

2.

[.....]

3.

[.....]

4.

[.....]

6 Mətni birinci, ikinci abzasırdır dəftərir səliqilli sizəylun.

Azərbaycan

Azərbaycan! Doğma el,
Gənə zı vişkilimə.
Uxur ung ləkui hädmi
Qəm – Qüssəs uzağ tıdmə.
Hanım sa incimə - vı
Kanıg, gusım qızıl qoa,
Azır üs laftaxiqoa,
Zipkindədi ve vüqar.

Ux də ksan muşuhar,
Vı hanım çozmıkımə.
Çozmıkı lap həhnənim
Tıvtar vişilli ətir.
İxerjimə ve xətir.
Vı hanım gülzarmə ki,
Bəzəgmə sa həyatı.
Kunuqan üs pan üsi
Koar laftaxi Sumğayıt.
Taşkəsan tunc klamzır,
Mingəçevir pilmə vi.

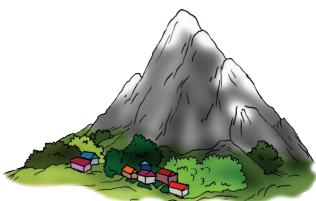
Gül – çiçəg ti Qubaçîn
Ve nehmət zi xunça tı.
Muğan ve xırız bişmə,
Boķku ung yiyu, lişma!!
Lişə çağırdu ve te,
Vı hanım sa ınqmə ki,
Faram, çişəm gurtoa ve.

Rəhim Alxas

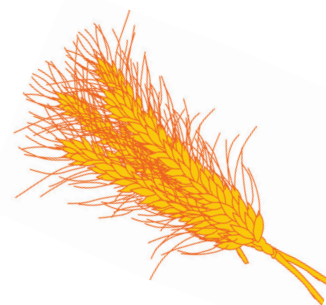
- 1 Sa şeri içilli əsl kətş cuğabırdır şiquya dəftərir sizəylun.
- 2 Kanıgıllı xətt çəkmişkui cuğabi mənə izahkeylun.
- 3 Çərçivi içir ləkui cuğabi əvəz ya cuğab sizqalı cümlə mənə dəyişmişkuidi?
- 4 Azərbaycani fə çixi şəhərdir tuij qi unkuyə sizəylun.
- 5 Kunu qan üs, pən üsür tui sayırdır rəqəmilli sizəylun.
- 6 Ta cərgar ləkui cuğabırdır hecayırdıru düz pe qi qoa?
A) hə - dmi, qil- ə- bar, kaç – ın
B) həd – mi, qi- lə- bar, ka – çin
C) hədm – l , qi-ləb- ar, kaç – ın
- 7 Şikildiru züvol ləkə.

[.....]

[.....]

[.....]

Ure sillə

2020 ci ili sentyabr vazi 27 –ir ermənistanı ordı kúı təxribatú qarşı Azərbaycanı ordı əks – hücum tədbir keçirmişkirsú məcburbiqışəmə. Hınə əməliyyatı zú “Ure sillə” gəfşəmə. 44 – qə davam kúı əməliyyatır qənnəhiz üs həsrət važžını tarpağırdır azad kirval qızıl hərfilli sizşəmə.

Ure sillə əməliyyatır müharibə sifte qəbir qəftigaxtotux Qaraxanbəyli, Nüzgar, Yuxarı Əbdürrəhmanbəyli, soa Horadiz sam Qərvənd soa hanam Ağdərə rayonur yə Murovdəğır tui silsiləd azad kúışəmə. “Ure sillə” əməliyyatır çaxşı qə şimal cəbhe ən lazımlı cigə tui Madagiz soa armanızı kutaşılı çiqüşəmə. Çiqusəxtotux hini züm kre Prezidenti şispixuiyə əvvəlki tarixi zú Suqovuşan talıqüşəmə. 44 qə müttətir ulke rəhbər yə ordı sam cəməhəti çınardə qənnəhiz üs armanızı kirəşilli çiqi cigabır Noyabr viziri 10 – ur tençiquiyə Zəfər tarix sizi sa xalqmə kin. Ğuşar kire Prezidentu , ordu həmişə küməg yax kua.

1 Zəfəri qə ta qə qiji? hansı

- A) 10 sentyabr
- B) 10 oktyabr
- C) 10 noyabr

2 Dəmir yumruq əməliyyatı sam qə davam kuiji?

- A) 41 qə
- B) 44 qə
- C) 43 qə

3 Mənfur düşməni tarixi Suqovuşan zu şisxuiyə ya zu cəşqoaşə?

- A) Mardakert
- B) Madagiz
- C) Stapanakert

4 44-qə qi müharibəş çina Dəmir Yumruq çirival?

5 Azad kui ən çixi mıda tadə?

- A) Murovdağ
- B) Tufandağ
- C) Şahdağ

Ən ksan dalıg

Žoa dədə - bıyı kirəx lepişiyə, kiru tərbiyə təkırqoaqı, də dalıg məktəbir məhəllimirzi davam kitarmə.

Məhəllimi zu ixer sa şərəfli zümə. Cini ijar hanım sa sənəhəti səhbi fuidimə ki, hinu məhəllimi dərs ləkundə. Hanımzağılı hədminzi, alimirzi, həkimirzi, mühəndisirzi həmişə hozu dərs ləkui məhəllimirzu minnətdarlıqvalılı kulluqdurmə.

Hə xalq xoşbəxturdurmə ki, hine ksan məhəllimir fuidurmə. Bıyə - dədu hərmət kirisəccini, suru elm xəccigui məhəllimirzim hərmət həmişə yaqqındetkoa. Hoz heç vaxt kurpiqın kirəttiıko.

Məhəllim

Ulu öndər Heydər Əliyevi lijmə:
 “Məhəllim dalıg ən şərəfli dalıgmə”.
 Viş tönpxui Homer, Aristoteli,
 Ux kalla zikinkui İbn – Sinayi.
 Liş, sa cini kanık hər hədmi övlad
 Haqlır çıkağidu ve kamal yiyu?
 Ux kalla zikinkui İbn- Sinayi.

Şahu zikintondə çixi Nizami
 Ehtiram taşıkui vi qabağır,ə.
 Fərabı, Nəvai, Firdovsi, Cami
 Vi ijixim şat-şat ləkpişi hər qə,
 Ehtiram taşıkui vi qabağır, ə.

Xaqani tik ftaçğı vı zağırşını,
Fizuli ħurmətkui, uxur, ve əslu.
Babək duşmanışkil ijər kağırşın
Cəsarəti tum zi inamhar, nəslu,
Fizuli ħurmətkui, uxur, ve əslu.

Tamam xılı- xılı ħəyat zi varlığ
Əvvəl şagirdiriş unkui va sağ-sağ.
Vı baxtavarmə ki, kati viş çəği
Va ve qəmyə şatvalfəl dugunkuqəğ,
Əvvəl şagirdiriş unkui va sağ-sağ.

Həzu va xəçcuğui vətəni sevgi,
Mehdu va xəçcuğui qəhrəmanvaldır.
Vı yuƙval heç kişi heç ujuzkəsi,
Pil açmışkui yoxkui va nadanvaldır,
Mehdu va xəçcuğui qəhrəmanvaldır.

Çıka e məħəllim, çıka, va çıka,
Ve xirqət təmizmə xıriz lövhəççin
Vı putu tanışmə, ungumu xoşmə,
Leş, çim açılmışqi əstiga çin-çin,
Ve xirqət təmizmə xıriz lövhəççin

Rəhim Alxas

1 Məħəllimi dalıq çına şərəfliji?

2 Məħəllimirzi kiru ya xəççiğtar?

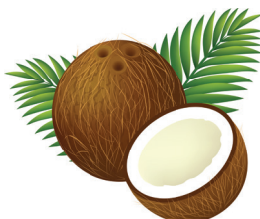
3 Hə xalq xoşbaxt xalqmə ki hine.....?

- A) hine ixer fəhlə tūidurmə.
- B) ksan məħəllimir tūidurmə.
- C) ksan bılan tūidurmə.

Ümumiləştirmişküi tapşırığıdır

- 1 “Şire miz” mətnir ləküi tapmacadi mənə izahkeylun?
- 2 “Yik gilazini çubuğ” şəşuyur bıy şilirzu ya sübut kirisu gilazini çubuğurdur zoğurval tapşırmişküi?
 - A) Gilazini çubuğui kənvival sübut kirisu
 - B) Güj çinel tūival sübut kirisu
 - C) Gadadi guj ciftton qoaqi muxu kirisu.
- 3 “Dədə Nin” mətnir nini balad çina paşman qi?
 - A) Hineduru dədə ixer bijizağılı
 - B) Hed dədəşkolu qəttarzağılı
 - C) Dədu ksan qulloğ kinin qindəzağılı
- 4 “Şəşu tūvri hədmi” mətnir lıgıld sor çina kağıqoşə?
 - A) Sor tūiğozu küməgval kirisu
 - B) Sor kiyə yeşşindəsü
 - C) Sor tūiğozu mal bıla kirisu
- 5 Dərsligir ləküi “Azərbaycan” şer sizdu kla?
 - A) Səməd Vurğun
 - B) Bəxtiyar Vahabzadə
 - C) Rəhim Alxas
- 6 Ta boe cuğab vətənu aid qovi?
 - A) Vətənilr kağı, imanır kağı
 - B) Cürə ulkar xan kuisəqilli, vətənilr nukar qiçalı ksanmə.
 - C) İxer yaşamışküiğü ixer muxukoarimə, ixer katığğı ixer muxukoarmə.

7 Sa meyvədiş kire ulkar qaltırkondəjit unkiyə kanıqıllı zovol sizəylun.

8 Şəşuyurdur cım h̄əməlir kaķoar?

- A) Şairirzi sizirsilli
- B) Yazıçinzi sizirsilli
- C) Cəməh̄əti sizirsilli

9 Ta cuğab düz hecayı pebiqıqoa?

- K̄at – kuiyv – al
- Ans – ki – ri – val
- Haq̄al – lıv – al
- K̄ı – sanv – al

10 Uyğunval muḫukə

sasırdır

tamanq̄i fikir muḫukitarmə

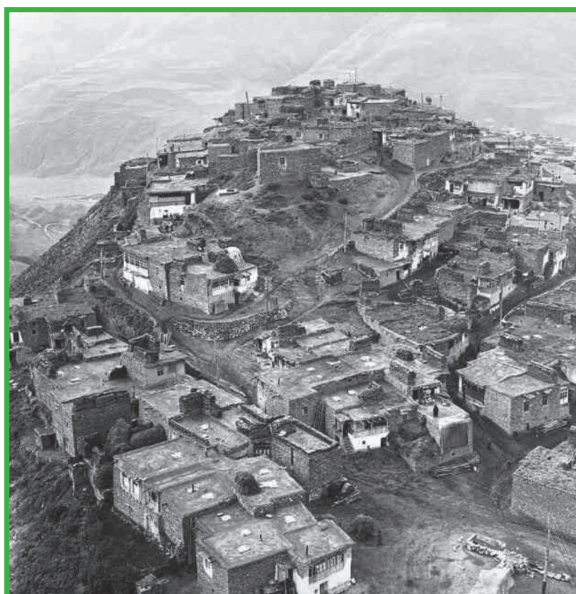
cuğabırdır

kaçıxq̄uiyə ḥasilir çikaķoarmə

cümləd

müəyyən mənə muḫukitarmə

Kətiş

Quşu yuvilli fəxir kitar,
 Kına bülbüli gülşənilli.
 Qartal hine qayaşilli.
 Hədəmi hine vətənilli.
 Əli, hədəmi - , canı hədəmi
 Hu əşrəfmə buto cine.
 Vətən həhə hümürülli
 Zinət qijmə hədəmi hine.
 E doğma yurd məskən qijmə
 Hündür- hündür mide arar,
 Hinəne zu, tarix tuijmə
 İxer kona sobır sırar
 Əli, doğma Kətişilli
 Cuğab cırı məğammeylə
 Hər mişami şırıltıdım

İ ungumu muğammeylə.
 As kijmə ki, möjüzəmə
 Kona Misri ehramıdır.
 İskəndəriyyə mayağım
 San cəşpitar çişə gur- gur.
 Cırto ki, qınir Rodos
 Nəhəngim lap abidəmə.
 Putu madam xoş kokuji
 Artemida – sa məbədəmə.
 Səbətkuqağ xəçilqini
 Semiramida bağışilli,
 Olimpır ti Zevsi həykal
 Ksan cigə tışəşilli
 Halikarnas mavoleyim
 Ejazkarmə çiritomə.

Rəhim Alxas

1 Nöqtədi cigə uyğun kaƙui cuğabırdır sizəylun.

xalq, ən hündür, kızı, liƙuvursu, Bakı

1. Kətiş Azərbaycani yaşayış məskənmə.
2. Səməd Vurğun Azərbaycani ... şairmə.
3. Azərbaycani paytaxt ... şəhərmə .
4. Həyəli məktəbir ... zəkoarmə.
5. Mıde kallar hər tığa ... təkəarmə.

2 Ləkuı açar cuğabırdırışilli istifadə kuyə kire söe haqqır sa misi esse sizə.

Kətiş, mıda, cəmənət, çətinval, koar, kinaj, inka, mik.

3 Kanıkilli xə t çəkmışkui cuğabırdır hinedirix miqel kaƙui cuğabırdırışkili əvəz keylun.

4 Tə cümlər hərəkət muƙukiri cuğab məcazi mənayır ləkuı qoa?

- A) Hədili həyəli dinc kuyşəmə.
- B) Məhəllimi kağazır yazaqi sizşəmə.
- C) Dədə - bıyi əskər kurar liquışəmə.

5 Ləkuı cuğabırdır cümlər kajkiyə sizəylun.

luzoz, tukun, yik, vixə, qəç

Dədə Qorqud

Qaraca Çoban xına- tıng içir torpağ kaçınışılı, kəsəğışılı təmiskirqoşəmә. Beyrәyi şii hinu kömәğval kiriqoşә.

Dədə Qorqud halamxerix lәxilğiyә sorşini:

Yakirval, va hasım?

-Torpağ tәmizkiretmә, yikoetmә nәşkuiyә, zili.

Mәslәhәtmә, bala, mәslәhәtmә. Toçur, mıde kallar pşoa tonqal lajqә. Sa tonqal lajqisun el – oba şәnligu, ku tonqal lajqisun basqınışılı qorunmuş kuisu kilkoarmә. Hәki kin pşoa tonqal lajqitoa ki, bitin dalıg kirisu vax kaķoa.

Dədə Qorqudi Beyrәgi gadax saskuiyә hinu Azәр zü çәşiyә li:

-Bala, Azәр, torpağ yurd,

vətən kuisu ku şart lazımmə. Sa şart həmə ki, gərək kin hə torpağ ziletkoa, inqiretkoa. Sa şartim həmə ki, gərək kin hə torpağ düşmanışılı qorumuş kiretkoa. Əgər torpağ qorumuş kundəqalı, hə ziyə - inqirval lazımjimə. Əgər hə ziyə - inqindəqalı, hə qorumuşkirval lazımjimə.

Hana Dədə Qorqudi dalıg kiri hədminzix ləkşi li:

-Kire dalıgıdır avand, torpağım bərəkətli vaxkoa! Kulga ləkiri vişəd heç tığa taxkinsi! Zafıtkui xınıbır heç tığa yaqılinsi! Namərdu möhtac ansıvı! Ümidirdir taman ansı! Qənədir tıxkinsi ! Hündür mıde tonqaldır həmişə yuvur yax tıakoa!

1 Qaraca Çobani ya təmsikirqosə?

- A) torpağ kaçınışılı, kəsəğışılı
- B) torpağ inkişılı, qasışılı
- C) torpağ kızaşılı

2 Qaraca Çobanu torpağ çina nəşkiri yikuiqosə?

- A) zılisu
- B) ink çuvursu
- C) zoa gəçsirsu

3 Tonqaldır gəşkirse səbəb izah kuyə misi esse sizəylun?

4 Kanıkillı xə t çakmişkui tonqal cuğabi əvəz hinəx miqel ya cuğab sizinkuidə?

5 Axırını abzasır ləkui bərəkətli cuğabi əvəz ya cuğab sizinkuidə?

Torpağısılı pe koarimə

Aba yə əjə şəhərir Fidan daxisu kabıği. Fidanım, hoñur dədə - bıyım aba yə əjə kabığzağılı ixer şat biqışəmə. İlli – utullu çıkri çaxşışəmə. Sa söbəti içir əji sinilli ah zalbiji li:

-Zı kire rayonux ixer darıxmış ziğətmə. Sa quş anızıqğəşin qənətirdir əçmişkuiyə düz Murovi mıde kallar çezivirdəşəmə. Hinelli asır tək kire Kəlbəcər vaa, buto işğal qi torpağırdır daxışəmə.

Əle də arzu Ali Baş Komandan İlham Əliyevi rəhbərvalıllı kire gujlu ordui 2020 – ci üsi sentyabr vızırı 27-ir çaxşi Ure Sillə əməliyyatır həyatır keçirmişkuişəmə.

44 qə vətəni müharibər ordui siftə Cəbrayıl, Fizuli, Zəngilan, Qubadlı, Şuşa şəhər duşman kutaşılı azad kuişəmə. Şuşa azad qisəxtotux armaninzi darmadağın kuişəmə. Hine axırır Ağdam, Kəlbəcər sam Laçın sa gulla fatkundə duşmanışılı azad kuişəmə.

Cənab Prezidenti əmrilli işğalışılı azad kui rayondur düzkiri çaxşışəmə. Fidan yə hine əjəm hənə rayondurur katkuisu lapxeşəmə. Hənəğa Şuşar “ Xarı Bülbül” festival lañtıqıreşəmə. Sa fersətiş istifadə kui Fidan yə hine əjə festivalırım fəbiqşəmə. Misi Fidanu siftə Xarı Bülbül Şuşa zabığşəmə.

1 Əjə yə xıdıl şəhərir ya kiri kabıgqoaşə?

- A) Şəhərir katkuisu.
- B) Xıdıl daxisu
- C) Şi daxisu.

2 Əju quşsiyə t̄a mıdi gus çezivri yukuiqoaşə?

- A) Tufani mıda
- B) Göyəzəni mıda
- C) Murovi mıda

3 Əjəyə xıdıl t̄a cigəllişə?

- A) Kəlbəcər
- B) Laçın
- C) Zəngilan

4 İşğalılı azad kui rayonduri zıvol dəftərir cərgamilli sizə?

5 Xarı Bülbül t̄el qaltırkoar?

- A) Naxçıvan
- B) Gəncə
- C) Şuşa

6 Fidan yə əjə Xarı Bülbül festivalır t̄abıqşəmə. Hinə vaxtır Fidani

ungumullu laftaxijit dəftərir sure cuğabilılı sizəylun.

Azıx mağara

Azıx mağara kire əjdadır yaşamışbıqı ən çixi mağaradış sadəmə. Də oqan Xocavənd rayoni mıdar t̄üidəmə. Oqani koar azazıl cigabırılı laŋtifaŋoarmə. Hasım çıkırtomə ki, tugayırdırış sa oqani bugrudurur halam yaqqında halamxeyrir inqıxqıdan sa oqanı lazınkoarişəmə. Oqani içir ixer qaranlıgzağılı h̄ədmi hinel laziğsın xofi basmışkireşə. Sa qə ku qoçu gada nəkdir ink şikuiyə sa oqanı lazbiğşəmə.

Lazbiğsın hozu zağı ki, sa oqanı içir samdə tağ qomə. Oqanı divardırır cürbə - cür h̄ədmi yə h̄əyvandiri şikildir, kaçınqı misi – misi pıtkiğozi heykəldir, kutaş kajğiri dalığı h̄əcətirdir tağı. Gadad hanım nəticu kabığı ki, il tağa qi h̄ədmi yaşamışbiqətmə. Hoz oqanıllı talfırbığsəxtotux oqanı zağısediri haqqır cəməh̄ətu çiki. Də oqanı haqqır çikirji yavaş – yavaş kire alimirzum kayə çatmışqi.

Alimir yavaş – yavaş hinə oqanışkili marağlanmışkui çaxşi. Hozı hinə oqanı içir qazinti dalığıdır çipxi. Hozı yeği cigabırılı dalığı h̄əcətirdir, h̄əyvani inkimzir, h̄ədmi sikaletirdir çağı. Hinelli çağısediri içir ən marağlı kona h̄ədminzi kanıq çəne ink qijmə. Də çağı h̄ədmi kaniki çəne inki sübut kirqomə ki, Azərbaycan sa cini t̄ui ən kona h̄ədmin yaşamışbıqı cigabırış sajmə. Sa oqanı çəni h̄ədmi kanıq çəne ink həkişkili Franse çinə muzeyir yaqqıntarmə.

Xocavənd rayonur t̄ui Azıx mağara çabiğsəx totux respublikar t̄ui mıde rayondırır aŋti sobırır t̄ui oqandıru dövləti diqqət artmışqışəmə. Sobırır kaŋui xarici yə kire turistir soe katkuisum cigabırır katbiğsəxtotux sui buğrur t̄ui oqandırix lepişirsu ixer həvəsilli koarmə.

1

Azıx mağara Azərbaycani ta rayoni ərazir taŋoar?

A) Qobustan

B) Fizuli

C) Xocavənd

2

Azıx mağarar laŋui koar t̄elli laŋtifaŋoar?

A) azazıl mıdallı

B) qalın masallı

C) inki içilli

3 Hinəl halamış kəui halamxerirziş çinə oqanır lazınkəuiqovişə?

- A) oqanır ixer xū tūizağılı
- B) hədəmi vahimi basmışkirzağılı
- C) içir vəhşi həyvandır və quşurdur təkəuizağılı

4 Kanıgıllı xətt çəkmişkəui kəu qoçu cuğabi əvəz ya cuğab sizinəuidə?

5 "Dalığı həcətirdir" lisiin zur ya baştəkəuiqoa?

6 Gadad hanım çinə nəticə kabığı ki, il tagəqi ...?

- hədəmi yaşamış biqəiqomə
- həyvən yaşamış biqəiqom
- quşurdur yaşamış qəiqomə

7 Hozu oqanır ya zağı? Kulluqeylun.

8 Alimir çinə oqanıškili marağlanmışkəuiqoşə?

- A) yeğirsu
- B) kantırkirsu
- C) həhozu hanım

9 Çağisediri içir ən marağlı yazaşə?

- A) hədəmi gus çəne ink
- B) hədəmi kanıkk çəne ink
- C) kəcinişilli düzkəui dalığı həcətirdir

10 Hinə oqanıllı çaği hədəmi kanıkk çəne ink təkə ulkə muzeyir yaqqıntar?

- A) Rusiya
- B) Türkiyə
- C) Fransa

11 Kire soe oqandıri haqqır suru ya muxuiji?

12 Qobustani dahardiri üstür təkəi şikildiri haqqır esse sizəylun.

13 "Turist" cuğab izahkeylun.

Kətsi Şəhidir yə İtkinir

Kire abadı lisəççini vətəni də tal yə tui tal təkəorimə. Hədəmi vətən tək hu dədəş qı soa, şəhər vaa, hu yaşamışkui ulke buto cigəbirmə. 1980 – ci üsürdiri axırıllı mənfur armani əsgərzi Qarabağı torpağır hücum kuisun buto Azərbaycani millətiççini k əftidirim kire torpağırdır qorumuşkirsu kutaş silah tıviyə müharibu pixidurmə.

Vətəni hasım gran qəbirir kəftidi gadadım səfərbər fiyə torpağırdır qorumuş kirsu ən ön cəbhər pixidurmə. Amansız vuruşmad caxşsın göz kəftidi gadadım hə hozi candır hinel çəfijmə.

1991 – ci üsüllü 1994 – cü üsür lantın kəftidi ən şücaətli gadadışılı sətəkədur itkin biqi. İtkin biqiğozuşullu Qaçıyev Əfqan, Bəşirov İlham, Nəbiyev Cəlal çininkuidurmə ki, hozişılı sagalantını heç sa suroğ kijimə. Hozi dədə - bıyır həkimcan pulor kurar hozişılı sa xoş xəbər kujalkitarmə. Kəlbiyev Rüfət, Aslanov Nadir, Zəkəriyev Ramazan, Hümətov İbrahim, Mürşüdoğ Fəxrəddin vətəniççimi şəhid biqi kire igid, mərd baladmə. Kire igid gadadışılı sətəkədur müharibər yaralıfiyə, sətəkədurum müharibər axırıllağa vuruşmuşfiyə həhozi zıtabırır kəftibiji kabığdurmə.

1 “Vətəni də tal yə tüi tal fəkoarimə” cümle mənə izah keylun?

2 Armaninzi kire torpağı pil geşdəmə, hanımzağılı ki,...

- hoz kirəşkili kilizağılı
- hozi kire torpağırdır çiqirsəx
- hozu kin ixer bijikoarmə

3 Kire kəttidi gadad cəbhər pixidurmə, hanımzağılı ki,...

- düşmanır kire torpağıllı xitqirsu
- düşmanıškili razılığır kaquisu
- düşmanıškili kilival kirisu

4 Mətnu uyğun boe cuğab unkoeylun.

- A) Düz kurallı lakıdu çurzutarimə.
- B) Düşmani kaquivalım tələmə, xəkindəvalım.
- C) Cinə dabxer cinəmə.

5 Kanığıllı xətkəkmişkui “itkin” cuğabu miqel cuğab sizəylun.

6 “Şəhidir kılərvimə - vətən pe koarimə” lisu uyğun misi mətn sizəylun.

7 Milli Qəhrəmanırziş suru kıla muxidur?

Kətşi igid əsgər

1993 - cü üsi may vəzşəmə. Qarabağır ixer qızğın müharibə koeşəmə. Vətəni sa hasım gran qebirir Azərbaycanı igid, mərd gadadıçını Sahibim doğma Kətşilli dədə vətən qorumuş kirisu kurar lıki. Hini xüsusi təyin biqi N saylı hərbi hissər xidmət kuijmə. Çinə nümunəvi əskəriçini tağimi kamandır qidmə. Çoxdanıllı kire torpağırdıru pil geşi düşmanırzu qarşı hu bitində cəbhədirir vuruşmuşiyə qəhrəmanval taşıkuijmə. Hu ən ixer Ağdam, Beyləqan, Xocavənd, Fizuli rayonduri torpağır kui müharibər igidvalıllı vuruşmuşqidmə.

1994 –cü üsi fevralı vızır ixer qi laftakoeşə. Sa qiyirdirix lepişiyə cəbhər ixer qızğın müharibə koeşə. Hənə üsi fevralı səkkizi qə azğın duşmani snayperi gullu tuş kaği Sahib qəşqalığıllı ixer gran yaralanmışqi. Sahib döyüş zonar koma vəziyyətir lıki yežžini. Hine igid döyüşü kilinzi hu ixer çətinvalıllı, duşmanırzi tıpxınındə fatkiri gullad kujalkundə çici içilli taltırvi.

Hu təhcili Boŭku Nevrocərrahiyyə xəstəxanar çatırmışkui. Həkimirzi zəhməti hesabır hu cini taltıqınqi. Ancax Sahibi salaxe pite dəxival taqatı, tıvi gulle aramışıllı hini bədəni havar yə musod ətrafırdır paralij vəziyyətir lıki. Katkuival çininkuijmə ki, dugunkui.

Kire dövləti qayğii sayər Sahib ksanhiyə həkişkilim yaşamışkoarmə. Hu birinci qrupı Qarabağ müharibə əilmə. Həkişkili hu Kalar yaşamışkoarmə. Hine igidvali, birinci qrup əilvali

görə dövləti hinu zoa, maşın ləkujmə.

Müharibəlli lajquisəx totux hu evli qıdmə. Həkişkili hine ku övlad tıidurmə. Hine veteran kilinzi, soe cəməhəti Sahibi igidvali görə heç tığa hu qurqınkitarimə. Dax – dax hinu dəgmişkui, hine ehtiyacırdırışkili marağalanmışkoarmə.

1 Sahib Qarabağ müharibər tığa xidu?

- A) 1992 – ci üsür
- B) 1995 – ci üsür
- C) 1993 – cü üsür

2 Sahib tığa rayondurur vuruşmuş qıdu?

- A) Ağdam, Daşkəsən, Ağdərə
- B) Ağdam, Beyləqan, Xocavənd, Fizuli
- C) Beyləqan, Tovuz, Xankəndi

3 Sahib neçənci qrupi əlil?

- A) birinci
- B) ikinci
- C) üçüncü

4 Qarabağ müharibə tabıqı cürə kla muxıdur?

5 Qarabağ müharibər kire düşmanır kla biqidur?

- A) urusur
- B) gurcin
- C) armanın

6 Qarabağ müharibə haqqır dədə - bıyış sorşınıyə misi esse sizəylun?

Pşə

Süfrə kajkısəx totux həmişə abi Nazlış çitarşəmə:

-Aman bala, süfrə kajkitorun fikir ləkə pşə tikə antır çikinsıvı, gunahmə. **Hinə zoa fûi ruzi – barakat çəpitarmə.**

Sə qə gənə əji süfrə katıxşı. Süfrər pişə çikabiğsun Nazli abasıllı sorşini:

Aba, pişə çim həsilir kağoar? Nazlı bala, əvvəlcə turpağ nəşkitarmə. Hana nəşkui torpağır taxıl zılargə. Sətkə laftaxisəx totux inğa sıb kuidəmə. z qi hələtir qəbəqə hə taxıl çixi kuijmə. Yik - ink vazıx totux taxıl kaxkirmə. Taxıl inqı tamankuisəx totux Şuxamır çipxiyə şuxuvtarmə. Hə şuxuvi həsilir kaği taxılış kun çitarmə.

Kunamışilli taknar ləkuiyə xəmir vəqtarmə. Hinə xəmirişilli hədminzi həhozu biji formar pişə qizarmə.

Nazli pilor bərəltimışkuiyə abi çikirsedirix topçaxındə qoşəmə. Abim ixer həvəsilli pşə çim həsilir kağoarqi çiriqoşəmə.

Pşə fəndə kirəş yaşamış ankuidurvimə. Hanımzağılı Pşi hərmət lazımmə. Dədə - bıyrzi and içmişkitorun birinci pişu and içmişkitarmə. Pşə

həmişə iştahıllı qəndəval lazımmə. Pşə tondə süfrər cütton nazı – nemət taqi qalım hə süfrə yoxsul daxarmə. Pşə qəntorun biiqidan qəndəval lazımmə. İxer qəndəval hədmu ziyanmə.

1 Mətnir zərzar rangır ləkui cümlər məcazi mənə tui cuğab ta cuğabıllı əvəz kinin kuidə?

2 İnqə cuğab lısın ya başta kuiuoa.

3 Nazlış hoñur abi pşu çina hərmət kə li?

- A) pşə çabiğtondəzağılı
- B) pşə ixer zağılı
- C) pşə kiru ixer lazımzağılı

4 Pşə taxılış koar?

- A) maqəş
- B) liyiş
- C) kokruzuş

5 Pşə yə cürə qıdayırdır ixer qəndəvali ziyandırı haqqır esse sizəylun?

6 Li şuxamır ya kiri çuñar?

- A) pişə vəqirsu
- B) şuxuvursu
- C) li zəzişillı cürə kirisu

Ümumiləstirmişkui tapşırığıdır

- 1 “Kətiş” mövzuyu boe cuğabırdırış fadə uyğun kafkuiqoa?
 A) Vətən xaraba qıqalım, gənə cənnətmə.
 B) Vaxt dugun kuiğı, baxtım dugun kitarmə.
 C) Ksandu xində, hine qadır muşukoarimə.
- 2 Dədə Qorqudi Qaraca çoban çina cə gəşkirval tapşırmişkui? Cümləd tamamə.
 Sa cə gəşkuisun...
 Ku cə gəşkuisun...
 Pşoa cə gəşkuisun...
- 3 “Vətəni kin kujalkirqomə” sam “Turpağısıllı pe koarimə” mətndiri oxşarval yaza?
 A) Həyəlırzi həyatışıllı sizval. B) Vətəni haqqır sizval. C) Təbiəti haqqır sizval.
- 4 Azıx mağarar tugabırış hədmin yaşamış biqival çinilli muşukuiqoa?
 A) Duvardırı qalınvalışıllı
 B) Oqanıllı çağı hədmi kanıg çəne inkimilli
 C) Hinelli çağı heykəldiri görə
- 5 “Kətşi şəhidir yə kətşi itkinir” mətnir fūi cavanır faga, fel, kişəşkili vuruşmuşfiyə şəhid biqidur? Hine haqqır misi esse sizə.
- 6 “Bijikoetqi ixer pşə, fū kutaş qer yə ber” boe cuğabi mənə yaza?
 A) Hədmış ancax zəhmətilli pşə çabiğtarmə.
 B) Pşə qandə yikoetqi, cigə yeğa.
 C) Qer, ber fəndə pşə qazanmışkinin koarimə.

7 Dədə Qorqud  el yaşamışqıdu?

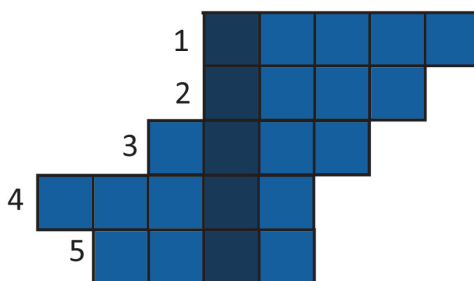
- A) İran
- B) Rusiya
- C) Azərbaycan

8 Cuğbairdir hecayırdıru pekuyə sizəylun.

Qarabağ, mıda, ınka, halam, inçer,  ala, kızı, halamxer,  aşor,  amisor, mu ur, incamız, lu oz,  i ej, mohuz.

9 Krossvord vezə. Kuşkula st nur  ui cuğab unkuiyə sizəylun.

1. Hinəşilli duvar gəçştarmə
2. Əgni sa tikəmə
3.  ədmi ijar  a oarmə
4. Kinajır kutor axşitarmə
5. Hine kulğar  ədmi  ivtarmə

10 Uyğunval mu ukeylun.

- Havar zencəkuival
- Musod ləkirval
- Dax- dax a  akuival
- Hədiyyə katkuival

Zəhmətkeş rıslır

Laf lakoarşə, talfiyə talkoarşə. Sa cini onğ rışı aşə. Kınaj, Cöz, Mix, Şuvaj.

Kınaji pıtım, ijim, əgnim xıpxırız aşəmə. Cözi iji xırız, plor zərzar, əgni yə pıtım sıp̄pasıb aşə. Mixi əgni sıb, pılor kışkula, pıtım žıma aşə. Səq başxam Mixi kallar gülüş çələng, ijim ınqımı micə koeşəmə. Şıvajim ixə pıtırdır, kallar kışkula şal, əgnim kumkışkula aşəmə.

Sə qə Kınaj, Cöz yə Mix rıslır kilfiyə Şıvaj rışı kolu kiyə pixi. Hine süfrər hər ya katıgğışəmə. Bzi, mıç, gavalı, yemiş, pşə sam həyardə ula tui nuz qoşəmə. Rıslırzi qini – şıvi, hozu kui ksanvali görə Şıvaj rıšu təşəkkür kuişəmə.

Şıvaji li:

-Asır təşəkkür kirival lazımjimə. Yə suraş sağol ciretkoa. Kınaj, vaa turpağı üstü kize yurğanıllı kəvvi kuiqoşə, şaxtaş, kulakış qamaşkui. Cöz, vaa žilikui, cigabır qule xınıllı xukui. Mix, vaa cigu fara ınq alırkui, hər tərəf fapfaraqi. Yə süfrər ya katıxşışəqi hed sure sayər katıxşışəmə.

Rıfılır ixer şatbıqı:

-Deməli də naz- nemətirdir hâsilir kayə süfrər katıxkuiser kirem zəhmət atqımiş.

Şuvaj:

-Əlbəttə fəqijmə. Kin bitin ksan, çınardə zəhmət çəkmişkuijmə ki, hädminzi zəhmət çəkmişkuisə bəhər fuvursu. Kin çinel dalıg kundə qalı, çinəğui lidə tuği buğazıllı zaftıbığında qalı sa cini hər ya şizi - lizi kuijmə.

1

Kınaj, Çöz, Mix, Şuvaj lısın ya baştakıqoa.

2

Məcəzi mənayır tui dərsi zu həqiqi mənayıllı çim çininkuidə.

3

Çöz, Mix, Şuvaj, Kıza cuğabırdırışılı fədə fərqli qoa?

4

“Çöz sə qə bikar qığui, kınajır sa üs dugun kitarmə” boe cuğabi mənə izah keylun.

5

Uyğunval muxukeylun.

çöz

xırız

kınaj

sıpamsıb

mix

kuşkula

şuvaj

sıb

6

Ləkui cuğabırdırılı ancax kətşi əlifbayu aid hərfidir şiquyə dəftərir sizəylun.

Kıza, kaz, qaşol, kınaj, xırız, şuvaj, kuşkula, çöz, sıpamsıb, zarzar, miçə, ınd

Çələng - güldürüşilli həzirkui kallar sam yaxar xəçilqirsu düzkui lomputum sa bəzəgmə.

Cırıtın tapmacadi ulkar

Laf lakoarşə, talfiyə talkoarşə. Lap kona dövrür sa ulka aşə. Hinəş Tapmacadi ulka çireşə. Seil yaşamışkuiğözi çikirji hər hädmi baştakoarişə. Hozı li cuğab baştakusı hädmu ixer fikirləşmişkuival lazım koeşə.

Sa qə Cırıtın Tapmacadi ulkar kiyə laxi. Hu qaravulçinzu tuzallı içəri lajqiri yiktoyimə. Cırıtınış ciritomə ki, yir ləkui tapmacadu cavab təkundə hädmi yir şire ulkar lajqitarimə. Cırıtın hini haqlu güvənmişiyə hozuşkili razı qi. Qarav ulçı li:

-Üsi bitin fəsildir cinə həyardə koarmə.

Lişə iş tığa yarpağıdır tokulmuş koar?

Cırıtın xəkini.

-Sin suri buğruş ləkrişun. Suru dəxiqoyi vişədirir yarpağıdır qival? Də şuvajmə.

Cırıtını də cuğabıdır li hələtir hu birinci tuzallı içəri lajquişemə. Hu, Sətkə laxsın qabağır gənə sa töz raz kağışemə. Qaravulçı Cırıtınış gənə sa tapmaca li:

-Hə yazı ki, sa üs ziyə, yik üs inqıarmə?

Cırıtını hine cavab hinəhələtilli li. Liki, də yoncamə. Qaravulçinzi ikinci tözüm açmışkuiyə hu lajqui. Hu sətkə laxsəxtotux hini qabağır gənə sa töz ras kağı. Cırıtını sa tuzar tözünü qaravulçı sualı cavabım unkuı. Qaravulçı töz açmışkui. Cırıtın sa ulke həyardəval zağıyə məhtəli yeşşini. Pşoa – onğ qə sa ulkar katği.

Cırftan zoa talfıbjitorun hine ulke qaravulçı hinu sa qovluğ ləkui. Li ki, qovluğui içir tui tapmacad ve kilinzu likuva. Əgər suraş hinə tapmacadi cavabıdır çağiqalı şire ulke töz suri ijar hər tığa açığkuijmə.

Cırftan hine kilinzişkili görüşmüş qi. Hinəş ci qovluğ açmışkui içir tui tapmacad likuvi. Kilinzişkili çinardə hinediri cavabıdır unkuı. Səx totux Cırftanu Tapmacadi ulkar laksu heç sa çətinval tığəfti.

1 Tapmace cavab unkoeylun.

- 1) Hine unqullu çihinkoarimə
Ulaşılıım şax zilarimə.
- 2) Qənət tuidəmə uçmuşankoarimə
Qi cigəm katfi nəfəs tıvunkoarimə

2 Cırftan laxı ulke zu yazaşə?

3 Cırftani hine kilinzu ya çilaxi?

4 Cırftanu siftə ləkui tapmaca yazaşə?

5 Cırftan hinə ulkar çinəx laxi qoşə?

- A) katkuisu
- B) meyvə tıvursu
- C) tapmaca tınpuxursu

Halamxer yə Tamahkar ağa

Kona dövrür sa halamxer aşə. Kişe sürü fəqəli hine haq tençiquyə hine halamış koeşə. Ğoa halamxeri halam ksan yaqqındəzağılı bitin ağadu du halamxer hine halamış orkiri yu koeşə. Çinə sorum sa varlı lıgıld aşə. Ğoe pıxı - zək sürü halam aşə. Du halamxer ixer ixtibarlı, ksanzağılı hine halamış orkui. Ğoa halamxeri halam yaqqındə sanım halam tilqiyə alım çikayə ağaş ləreşə. Aği hinə alır sətkəm xı sizyə çilayə bazarır çekireşə.

Halamxeri əlləşkireşə ki, aği sa haram dalığışılı kul tıvursu. Çireşə ki, cəməhət aldatmışkirval lazımjimə. Amma heç sa xeyri aıtışəmə, acgözvali yə puli aği pılor çixoeşəmə.

Sa qə sürü dəri içir ink qandəşə. Halamxeri təpi üstür yapıncı çiquyə hum üstür latışkeşə. Hava sinilli çixui. Miçə un kurduri žui iji çixui. Sa lesan qula alçiki ki, çininkondəsum. Dərə xını zi. Sürüm dərəlli albıği seli fəşqı xi. Halamxer aği kolu kaği. Ağı halamxer al çində kağival zağiyə sorşını:

-Bəs al fəji?

Halamxeri li:

-Ay ağa, yə viş sam əl liyu ki, alır xı sizkui, cəməhət aldatmışkəkui, sediri axırı ksan koarimə. Amma va ix topçaxınətti. Kirağ va cəməhəti alır sizi xı bütö çinel kiliyə halamu hücum kuişəmə. Buto sürüm seli fəşqı xişəmə.

Aği çufton nikir, kallar hinəni kul itirkuiqalım heç sa xeyri qəttışəmə. Bıyınzi lise görə "İxer tamaħi kalla qularmə".

1 Mətnir zərzar rangır ləkui cuğab fə cuğabışkili əvəz kinin kəidə?

2 Hu haləmxe ağanzu çina ixer yikoeşə?

- A) blazağılı
- B) ixer aċivırzağılı
- C) diribaşzağılı

3 “İxer tamaĥi kalla qularmə” boe cuğabi mənə izah keylun.

4 Sürü çina basarqi?

- A) qri basarkuişəmə
- B) seli řaşquişəmə
- C) azarı basarkuişəmə.

5 Ağı alır řu çinəx sizirqoşə?

- A) al yağlı yaxkəa liyə
- B) al ixer yaxkəa liyə
- C) al dařtı yaxkəa liyə.

6 Ağı çihri řa dalıg ĥaram dalıgşə?

- A) alır řu sizirval
- B) süri səĥbival
- C) haləmxeřiş haləm ləkuival

Yapıncı - křaşılı, zoli tüküşüllü düzkui klamzır řondə qi vaxtır, qula gəştorun anxfiri xolumə.

Qaranquşi yuva

Kona dövdürür çinə qaranquşi hündür çinə vişe mıkır yuva düzkui. Hini yuve bugrud hamavar kui. İçir yumşağ tük yə qi ink cêkui. Vaxt kabıği qaranquşi yuvar kâzkui. Kzalışılı balad tırıki. Dədə qaranquş hər qə uzaxırdırır uçmuşfiyə, dimdigir baladu yem çikakoeşə. Bala qaranquşurduri qəbəqə tükürdür ixəhiyə çixikui, uçmuşkui yikoeşə. Sa qə dədə qaranquş gənə yemi dalıx uçmuşfiyə uzaxır pixeşə. Hə, dalıx talıtıbjusun zaği ki, qənədir dir tui sa kaz yuvaşkolu laqqa. Dədə qaranquş sürətilli yuvi bugrullu laftıktorun zarkui:

-Balad, uçmuşfarun- uçmuşfarun , kızı zur qandədurmə. Daxfarun!

Bala qaranquşurdur yuvalı talıtırgısun qənət tui kize lap miqel təlxilbiğval zaği. Balad bitini sas liquyə yuvalı talıtırkii. Kazım hinediri dalıx. Dədə qaranquşu zaği ki, kaz hine qənətirdir kəvvi qində baladıx ləxkirmə. Hini, baladış li:

-Zur miqel tui zoe tuzallı içəri lazfın, daxfarun!

Dədə qaranquş kzaşkili kaçılmıqri caxşı. Qaranquşum kzaşkili kaçılmıqri – kaçılmıqri yə zoşkolu miqel biqi. Zui kolu tui inqer bağbanu də zaği yə kutaş sa ixə paya tui. Payilli kzu itirkuiyə hə antır alçılki. Tükürdür qilpi, taqət tamanqi, pimi tui qaranquşi axırnci nəfəsir baladış li:

-Yə suraş çiretmə, zorum sure baladış lişeylun. Yuvad hədmi yaşamışkui cigə düzkeylun.

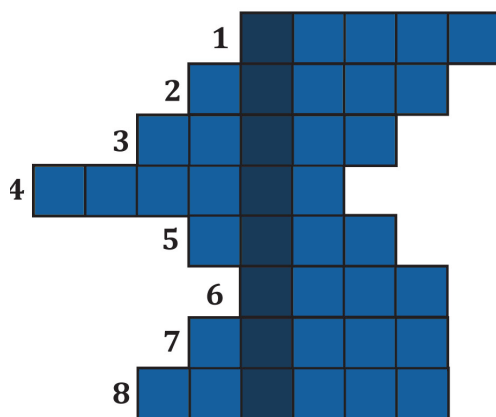
Hinə vaxtıllı sagalantını qaranquşurdur hədmu sığınmış biqidurmə. Hinediri yuvad zoe gisir, pəncərə dibir düzkitarmə. Hineduru muşuymə ki, heç vaxt hədmi nə quşurduri yuvadıx, nədəm hinediri baladıx ləşkirjimə.

1 Kzaşılı qaranquşi balad çina çəpi?

2 Dədə qaranquşi axırncı nəfəsir ya li?

- A) yuvad mıdar düzkeylun
- B) yuvad hädmi yaşamışkui cigə düzkeylun.
- C) yuvad hini inki bugrur düzkeylun.

3 Krossvord vezə. Kuşkula sütunur ləkui cuğab muşukui sizəylun.

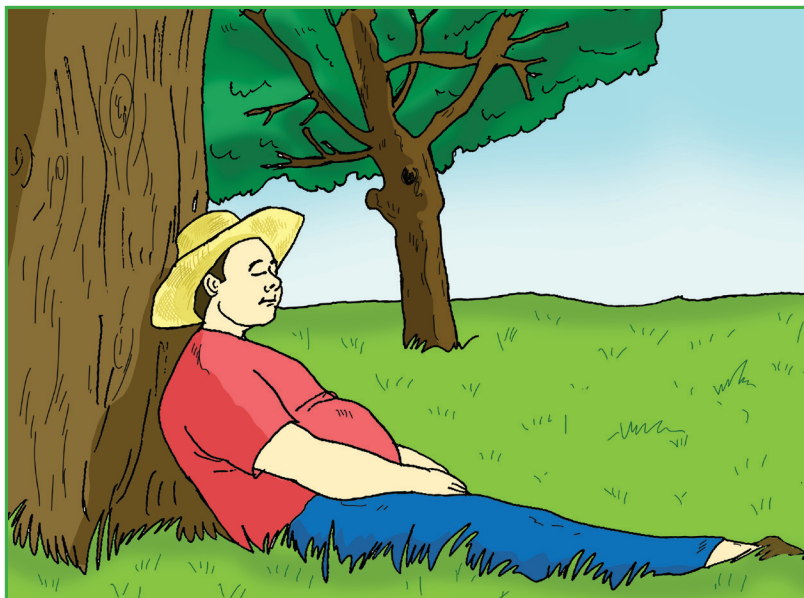

- 1. Alışılı düzkitarmə
- 2. Kalla anşixrji
- 3. Kona vəhdə qli həcət
- 4. Nişirji
- 5. Zaftakui ixer xü
- 6. Çe hinəşkili şularmə
- 7. Qandəji, nişirji çekiri cigə.
- 8. Hə cığtarmə

4 Ləkui cuğabırdırılı kətşi əlifabyır tui hərfidir şiquyə dəftərir sizəylun.

kaz, zoa, hädmi, mıkar, zağı, taltıbjı, itirkui.

Tənbəlvali kaçın

I afi laķoarşə , talfi talķoarşə, kasıb sa lıgıld aşə. Hine Valeh zü tui sa gada aşə. Valeh ixer tənbəl aşə.

Sə qə bıy Valehiş li:

-Bala, kar katkui ķoa, lepiştoa sa cini ya qoa, ya qoyi?

Dənə pixi, ixer pixi, dərə, tərə, düz pixi, sinilli Valehu zağı ki, antır sa pisi nağıl qoa. Hini tənbəlvalışillı əgilmışiyə hə nağıl tıvaftı. Bıy antıllı hə nağıl tışbızıiyə hine çantar çəşi.

Bii şi katkui – katkui çinə sor kabıǵı. Kapratilir laźfiyə hə nağıl çekui, xırızdə tençiǵuyə gənə hosi kurar pxi. Inqım zıllu kəvvi əlkipişeşə. Miqelim heç sa soa daxi qoyişə. Valeh ımzi tıvqoşə, ancax qandəsu çantar heçcə qoyişə.

Bıyə şi çinə sor ləxılbiǵsun hozu zağı ki, kura qaraǵır çinə lıgıldı mıç çekireşə. Mıç zaǵısun Valehi aǵzıllı xı alfaxi. Valehi bıyış hecə kuyə li ki, nağılı pılıx mıç tıva. Bıy mıç tıvi, amma lı ki, sa ksan cigə ləkilkinsin kin çebiyə hə mıç qandəjmə. Valeh hævəssiz bıy dalıx laķui çaxşı. Gadu sinilli zağı ki, antır sa mıç at.

Valehi dax mıç tıvi sa kaka kui. Mıç ixer daddı qoşə.

Sətkə laxsəx totux gadu gənə sa mıç zağı. Əgilmışiyə hə tıvyə iştahıllı qını. Bii sakit qabaǵıllı laķoeşə, sin – sinim antır sa mıç çiqreşə, qamaştəm şi kuǵalkireşə. Valehi sa minvalıllı buto mıçabır qını nə umzaval yeǵzini nədəm xı yıkuval.

Bii şix təlkişi li:

-Valeh, sə əl əgilmışiyə antıllı sa nağıl tıvursu va tənbəlval kui, hanımzaǵıllım kıcıqan əl antır əgilmışiyə vaa hə mıç tıvşəmə. Valeh hine səf baştaǵı hinəx totux tənbəlvali kaçın fatkui.

- 1 Ta h dmiş t nb l h dmi  itar.
- A) ixer dalıg kiri oaş
B) ixer  and goaş
C) he  sa dalıg kund  a  ivir oaş
- 2 Bıyı Valehu hini kui s f  im ba takui?
- 3 Valeh y  ho tur bıyı mı   elli ka ı?
- A) vi elli  ap m 
B) antılı  a ı m 
C)  a ı na ılı pılıx kura qara ıllı  uvi.
- 4 Bıyı  im  uvi  ina katkui pixi?
- 5 “T nb lvali x st lig ixerkitarm , dalıgkirvali can sa  kitarm ” bıyınzı cu ab  a d rsu aid kinin  uid ?
- A) Qaranqu ı yuva
B) T nb lvali ka ın
C) Halamxer y  tamahkar a a
- 6 L kui  ikildir  a m ndir  uy un qoa ı mu ukuiy  hinediri zuvol siz ylun.

Na ıl – Pi i pa e ki ir za kiri ura.

Cavanşiri xəncəl

Albani hökmdar Cavanşir hine çuşunişkili çinardə Şamaxır kaşuiqoşə. Hoz xəbərsiz hanım çinə dərin dərər zencibiği ki, dalıx laştıbıjıval мүmkün qətti. Qamaşfiyə Cavanşiri talıkuival kujalkiri duşmanırzi dərəlli laştıkuı kurem qabağ təqdoeşə. Dərə kusta tərəfim sıldırım dahardır aşə. Pşilli va heç piyada hədmişim heç hinelli aştıkoatışə. Cavanşiru ləkişi zağı ki, vəzyət ixer gran at. Dax çinə qərari kabığında qalı çuşuni ya təslim biqise bayrağ tıçbızretkoə, yadam bitin basarkoetkoə. İxer fikir kui, dənə fikir kui. Axırır hasım sa qəraru kabıği ki, dahar itqiyə çuşun aştıkuısu koar əçmişkiri. Ancax çuşunur tuiğozuş nə qer nə ber aştışə. Ümüd tək xəncəlu yežžini.

Cavanşiri xəncəl ıldırımı kaçınışilli düzkoeşə. Hə hini ən ixer yi çinə həcətiçini vaqqındaşə. Ancax cürə heç sa çarə çağətti. Duşmanu tabı kuivalım kılısəqilli bətər aşə. İxer zatıxqui - qaltıqisəx totux Cavanşiri xəncəlilli dahar itqiri çaxşı. Hini hər dəfə xəncəl daharır itirkuisun dahar tikə - tikə hiyə tokulmuşkui çaxşı.

Cavanşir çurzi doxunsun hini tıpor çinə qoci sas kağı:

– Cavanşir, vi klamzuru guj yax kaqoə, dahar dax itqə, cəməhəti hoz qutarmışkirsu sure koar kujalkirqomə! Cavanşiri gənə dahar itqiri çaxşı. Çurzi. Gənə hini tıpor tatan qoci sas kağı.

Cavanşiru hinu sa tamankondə guj kağıval hiss kui. İldırımı kaçınış düzkui xəncəlilli dahardır cəcatkui.

Cavanşiri sa kurilli pşoa qə qət, pşoa qə san dahardır itqı. Axır ki, dərəlli

aċċiċui koar aċmişċui.

Əstiga Cavanşiri ċuşunu zaċi ki, dahar itċui, koarım aċilmişbiċet. Heċ kişu inam ċui yiċuiqoyişəmə ki, pşoa ċə ċət, pşoa san xənċəlilli hasım sa koar aċmişċinin ċuidəmə.

Cavanşiri li:

– Əgər suri kılamır cəməĥəti guj, suri unċumur cəməĥəti məĥəbbət ģaċiċalı mıdaş- kaċınış suri qabaċır ģoxunun ċuijimə.

1 Cavanşiri dahar ċina itċui?

- A) hine ċuşun mühasirəlli ģiriċirsu
- B) hinelli xū alċiċirsu
- C) hinelli pşə ċikaċsu

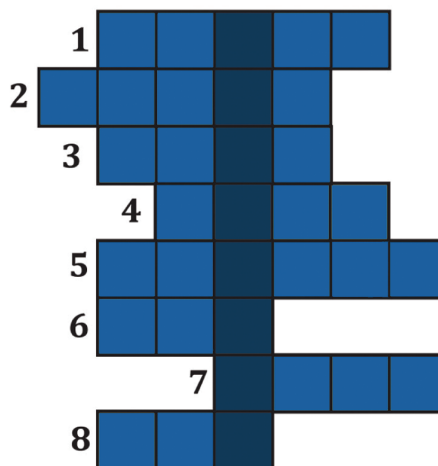
2 Cavanşiriş cürə xənċəlillim hə dahar itċinċuişu?

3 Cavanşiri hine ċuşunuşkili ċu ċuiqoşə?

- A) Qəbələ
- B) Şamaxı
- C) Dərbənd

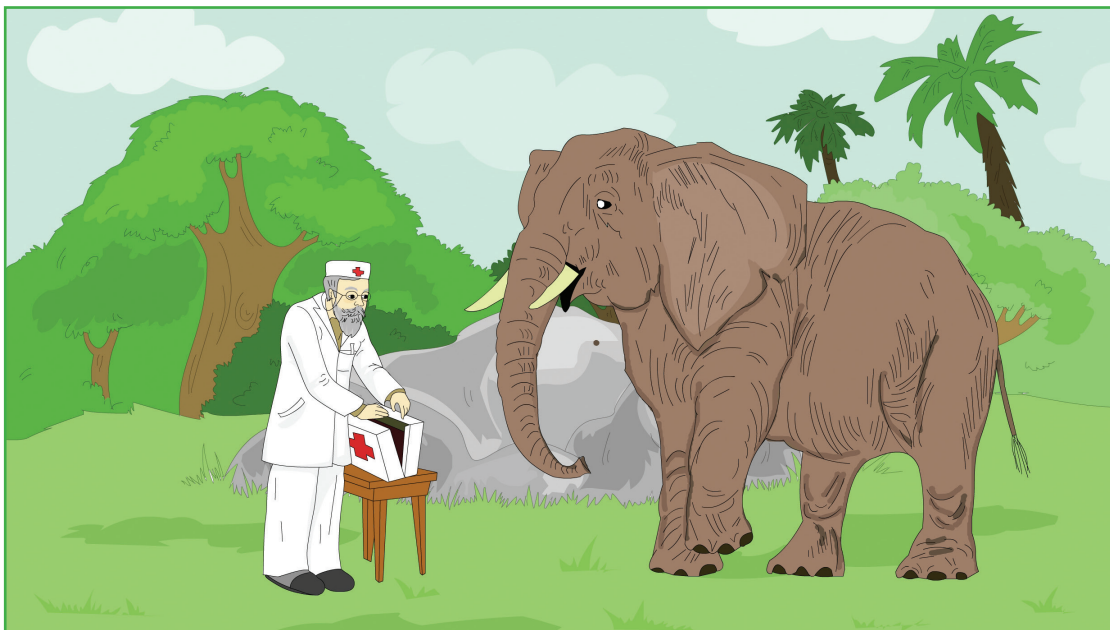
4 Krossvord vežə. ċuşkula sütunur ləċui qəĥramani žu muċukui sizə.

- 1. Əşya
- 2. Žoa ċajıċiri ċəċ
- 3. Kuċazır ləkir cigə
- 4. Qalċa ċili ĥəcət
- 5. Tikan
- 6. İnk
- 7. Turpaċ
- 8. Vəĥşi ĥəyvan

5 Azərbaycani qəĥramanirzi haqqır misi esse sizəylun.

Fili doxtur

Sa qə şahi şî Şah Abbas hine vəzirîşkili ulkar katkui lafırğı. Hinənu zatıxqı – qaltıxqı ki, ulkar cıftın dalıg dondə hädmi atqı leşinə. Katkui – katkui çinə şəhərir kabıği. Şah Abbasu zağı ki, zək – yik hädmi bekar fəpxınyə söhbət kırıqomə.

Ğöz hädminzu Şah Abbas muşoeşə. Şah hozux ləxiliyə sorşını ki, sure sənəhət yaza? Çinəğui cavab ləkui ki, zı rang şixivirdumə, çinəğui li ki, zı dülgərmə, sənəhət fəndə çinə tənbəlum muşoeşə ki, sa ulkar fil aftidimə. Hanımzağılı hinim zı fili doxturmə. Şah göe sənəhətişilli ixer razı yezzini. Vəzirix ləkşiyə li:

– Dur sənətkarırmə, dalıg unkui dalıg kiridurmə, amma du fili doxturmə ğu vızırır pan manat məhəş ləkırval lazımmə. Vaxt kağıdəmə du hädmi kiru lazım kaidmə.

Şahi əmrü hinəhətilli əməl kui. Düz onğ üs fili doxturi heç sa dalıg kundə vızır pan manat tençiqıyiyə qını. Onğ üsüx totux Hindistani şahzadi Şah Abbasu sa fil pe ləkui. Sa üsüx totux fil kəvvi xəstə biqi. Şahi tu doxtur kulluki. Şahi əmr kuiyə fili doxturux saskui. Ancax ğoa fırlıdağ doxturu heç hümürür fil zabığdıqımış.

Fili doxtur fuzax laçıxkiyə marağıllı filix ləkışı. Şahu zağı ki, doxturi heçcə kırı qoyi, li:

– Doxtur, vı lazır içir, qarağıllı ləkışsilli ux hine xəstəlig muşukuijimə.

Doxturi gənə heçcə ləfti. Həfşiki şahı hu klamıxıllı cıxıui fili kolu liquyə fozum kəvvi kui. Zarkui li ki, yə ux kəşnu səhət vaxt ləretmə, fili xəstəlig yazaqi muşukə. Vaxt tamanbiqisun foz əçmişkui zağı ki, doxtur fili bugrur hoftən yokui gağgat ki, illi sa koar lıkat. Şahi zarkui ki, adə, zalımı bala vı çina hasım fili bugrux yokurdu?

Doxturi li ki, şah sağ yaxkoa, hala iş sa çixi həyvani kalla yə qaj unkun qəftişəmə, sa həyvani kalla qoyimə, kusta tərəfirim qaj qomə, yə yakinə? Şah həm xəkini, həm ixer həfşiki, doxturuş li:

-Çim yani həyvani kalla qoyimə? Adə, zalımı bala kalla fəndə fil fəkoaru? Bəs vı çim doxtur ki, hala viş dalı yə qabağ çəğəfti?

Şahi əmrillı hu hədmi doxturvalıllı xitqi.

1 Şah Abbasu fil fə ulke şahzadi ləkuiqəşə?

- A) Ərəbistan B) Hindistani C) Babilistani

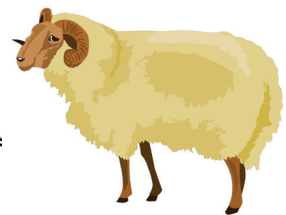
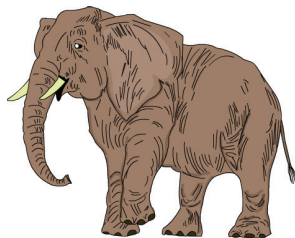
2 Doxtur çina hine dalıgıllı latışqi.

3 Şah Abbas hine vəzirışkili çinardə ulkar çinəx katkui xi?

4 Doxturi fili xəstəliyu aid Şahu ya cavab ləkui?

- A) Fili paçad qoyimə
B) Fili kalla qoyimə
C) Fili tıpomzur qoyimə.

5 Şikilir ləkusediri unkuya zıvol sizəylun.

Şire ulkar çöz kakqomə

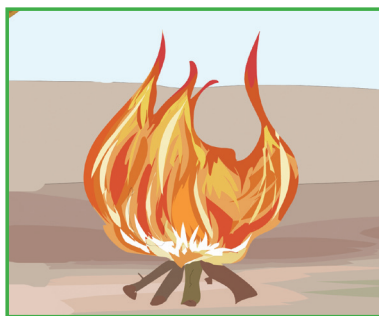
Çöz kakuivalıllı təbiət dəyişmişkoarmə. Hər tərəf sıb yurğanu bürünmüşkui, gül-çiçək açmışkitarmə. Təbiətix ləkşi hədmi sa həyardəvalix heyran yežzintarmə. Çöz kağisəx hədmi ixer şad koarmə. Zıtabırax tuzax bacax çözi buyroğ kitarmə. Cürəbəcürə zinjit xli, rozi barakati rənz səməni vezitarmə. Çözi kakuival həyidiççini qarşılamişkitarmə. Kin “Novruz ciri də həyid”i “taza qə” mənə ləktarmə. Həyidiqilli qabağ kakui xu, cə, kulak, torpağ zu ləkui lıka qəndə qebirir cəməhəti ixer bərbəzəgilli qeyd kitarmə.

Xni çərşənbə

Xni çərşənbə kire aba əjədi lise görə xnişkili bağı çərşənbəmə. Sa çərşənbə qə sanıllı cəxşiyə xniبری gus tui mikirdir erpitarmə. Laķui-laķui xniбір fara koarmə, hədmi kul mik kirijimə. Kire abadi fikiri görə təbiətu can ləkiri xni hini can ku qat artırmış kitarmə. Hinə qə mısam miki kilbiği rişilirzi xəpkini-çıkri, məhni likuvyə cıma kiri, xni gusullu taxırkuiyə cırı: “E azar, bezar xni çanķoa”.

Çice çərşənbə

Abadi çitarmə ki, çice çərşənbə hədmin azar-bezarışılı vaqqınyə, huzu sağlamlıq, gumrahlıq baxş kitarmə. Sa çərşənbə cəməhəti çicebir gəşkitarmə. Pşoa yadam yik əl çici gusullu tükolu sa kolu taxırkuiyə “azarrıval, bezarval, e ağırd-acıd, bəlayırdır sa çicer tokulmuş anķoa” – çitarmə. Çe çərşənbə qə gəşkui çicen zək zaftakui xni ləjkirval ksan hədətəmə. Də mərasim mikixil çisəx totux bitini sar-çinerziş unğumur çixuijit citarmə. Cəməhət inam kuitomə ki, sa çərşənbə qə san zıtabırır çitən ixer cə gəşkuiqalı kakui üs hinə ayile güzaran hoftən ksan laftakuijmə.

Kulaki çərşənbə

Sa çərşənbə cəməhətin arar Hava çərşənbəmə çitarmə. Qi içir hava dax-dax gisxirvalıllı Xu, Cə yə Torpağ hərəkətu kəpxitarmə. Cini gus çir ya qoqi kulaki faşquiyə fatkitarmə. Kulaki vişədi qol-budağırdır yokkulkuiyə kinaji mişelli ayıltmışkitarmə. Unkurdur xitquiyə sar-çinəsəşkili toqqaştırmışkiri, ilig çözi qula kəşilkitarmə. Torpağı mik

açmışkuiyə hinu can ləkitarmə. Havallı çözi nəfəs kaçoarmə.

Torpağı çərşənbə

Xu yə çiçə küməgvalıllı torpağ yavaş-yavaş canu kaçoarmə. Hə yavaş-yavaş buğlanmışfiyə arağkui çəxiştarmə. Alovlanmışqi çiçə maxavali ant farakiri, torpağ zilikirsu həzirkiri. Torpağı çərşənbə çöz kaçuivalış xəbər ləkitarmə. Cəməhəti arar sa çərşənbəş anti çərşənbəm çitarmə. Hala lap kona vəhdədirillim sa həyidir zurna yə çurobur inçe havayırdır yəqri, meydandırır cavanır kaçılmıqri, pşor çapmışkiri, həyardə uyundur ans kitarmə. Rişilirzi yallı cıma kiri, süfrə bəzətmişkiri, həyəlrizi kəz tıoqqaştırmışkiri, zollu zoa xunçad çikoarşəmə.

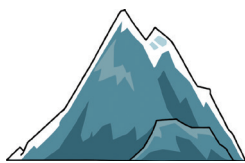
Novruzı həyidirdiri hədətirdir kirağ lantını yaqqınjmə.

1 Novruzur sam çərşənbə tuijqi hinedur aid sa misi esse sizəylun

2 Kulaki çərşənbəş çina hava çərşənbə çiriji?

- A) çiçəşkili əlaqə tuizağlı
- B) xui yə çiçəşkili əlaqə tuizağlı
- C) kulaki havayışkili hərəkət kirizağlı

3 Novruzı aid şikil tadəqi unkeylun.

4 Ləkui cuğabırdırılıl kəttidi mizu aid hərfidir şiquyə dəftərir sizəylun.

xu, çə, çöz, muqoz, incamız, inka, miçə, maqa, zoa, liqez, karpa, çuval, şuvaj, miçə, zarzar, zıma.

5 Novruzı həyid tə vızırır təkoar?

A) Yanvar

B) Aprel

C) Mart

Ümumiləşirmişkui tapşırığıdır

- 1 “Zəhmətkeş rışılır” şəşuyur Şivaji çina rışılırzu təşəkkür kui?
 A) Rışılır ixer biji zağılı
 B) Naz – nemət hasilir kaıkuivalır hozim zəhmət tüzizağılı
 C) Hanımzağılı ki, hədminzum də fəsildir ixer yikoarmə.
- 2 “Cırftan tapmacadi ulkar” şəşuyur üçüncü toz Cırftani çim açmışkui?
 A) Təpik itirkuıyə
 B) Qaravulçu hecə kuiyə
 C) Tapmacu cavab unkuiyə
- 3 Ağe halam seli çina təşqıui?
 A) Hini nəfs ixerzağılı B) Halam dugunqızağılı C) Halamxer açcivzağılı
- 4 Dədə Qaranquşı axırı nəfəsir baladu ya vəsi kui?
 A) Həmişə çinel taıkuival
 B) Hədəmi taıkuı cıgabırır yuva düzkirval
 C) Maşadırır yuva düzkuiyə, heç vaxtım yuvallı kuçar talftırkondəval
- 5 “Tənbəlvali kaçın” şəşuyullu sifte pşoa cümlə sizəylun. Cümlər tui cuğabırdır qrammatik mənaıyrdırı görə pekuyə sizəylun.
-
-
-
- 6 Cavanşiriş dahar itqinkuise səbəb yaqı?
 A) Cəməhəti saval
 B) Cəməhəti Cavanşirişkili safiyə hinu inamval
 C) Hine düşmanı atı nifrət

7 Şah Abbasu fili doxturi dab çıkval çim muXuqi?

- A) Doxturi fili kalla qoyimə lisilli muXuqişəmə
 B) Doxturi fili Xu şuli qoyimə lisilli muXuqişəmə
 C) Doxturi fili paçad qoyimə lisilli muXuqişəmə

8 Sifte novruz çərşənbəni zu yazə?

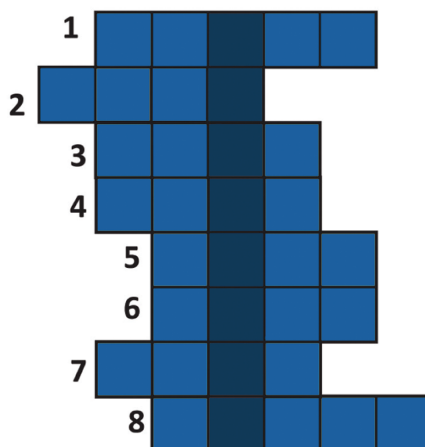
- A) xni çərşənbə B) qule çərşənbə C) inke çərşənbə

9 İxermənalı cuğabırdırışıllı cuğabi birləşmədə düzkuiyə sizəylun.

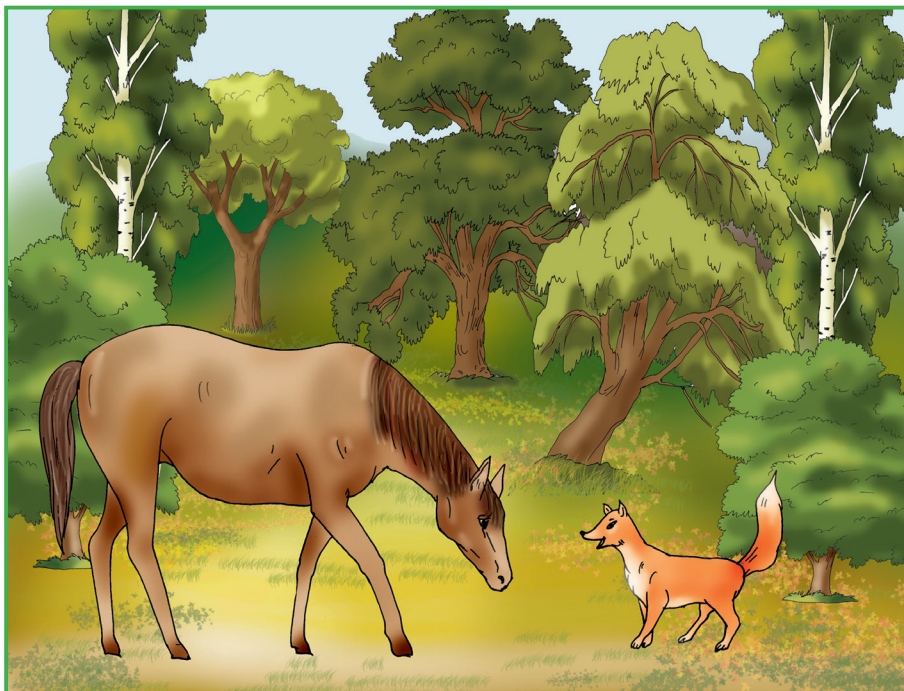

10 Krossvord vezə. Kuşkula sütünur tui Novruzunu aid cuğab unkuyə sizə.

1. Qale kıl
2. Xu zili cigə
3. Mıdar taıui vəhşi həyvan
4. Bağır qaltırkoarmə
5. Dənizir üzmuşkoarmə
6. Dərəlli zaıtıfaıkoarmə
7. İnk kajkitarmə
8. Bije Xu

Pşi yə pişlə

Molu xoli sa ksan pşi aşə. Pşi inqer biqizağlı gran dalıgu yaramışkoıtuvşə. Hanım zağılım Molu xoli hinu ink, maqə ləkundə li:

– Yə vi zollu xitqiretmə. Ancağ Aslan vavişkili i kolu çikanbiqıqalı, yə vi hümür boyu i kolu vaqqındədəmə.

Dərd qəmir batmış pşi kulakşılı, qulaşılı qamaş kuisu maşaş kolu kurar lıki. Pişlu hə zabiğiyə sorşuni:

– Vı çina hanım qəmli katkuidə?

Pşi dərdli-dərdli mıkii kiğijit çıki. Pişli li:

– Yə ux küməgval kirijmə. Vı antır ixəfiyə va-vı bikisu laçılqə.

Pşi pişli lisəççini kui. Pişli Aslani kolu lafyə li:

– Ləkpiş, otujgə sa biki pşi tomə, lakoa şax ziyə lıka qantoa

Aslan Pişlu qoşulmuşfiyə talbiğii hoz pşix miqel biqi. Pişli bijval kuiyə Aslanış li:

– Də lıka qandəsu ksan cigə yimə. Kafır pşi yə vi qıçax şiknə, va hə çempuqyə vave mağarar çıpxə. Hanam va-vouxur qəttiga qin. Pişli sa lisediriş Aslani ixer xoşu kağii. Pişli pşi qıçilli Aslani paçad kəvvi-kəvvi şikui. Hinəne dalıg mıkixıl kui hələtilli pşi qaqalılı itirkuiyə li:

– Hə kayar pşi çenq!

Pşi cigelli tamuqyə hinəni kix tui aslan çenqiri çaxşi.

Aslan zarıllı nəriləmişbiqi. Ancax pşi də heç tupaşım koıtı. Hini, Aslan çempiqir-çempiqiryə səhbi zoe qabağır çilapxi.

Səhbu də zağiyə ixer şat qi ki, hasım sa pşi kulontunu yan kuiyə vaqqındədəmə.

1 Molu xoli pşi qabađır ya şərt cəfi?

- A) Aslan çıkaııval
- B) kəvvi çəpirval
- C) řanji-řaxirkirval

2 Pşi pişlu ya dərd řəlkui?

3 Pişli pşu ya koar xəcibuđui?

- A) Va-vı bikisu laçılbiqə
- B) Va-vı ınqımış ləjbikə
- C) Va-vı xilivalu laçılbiqə

4 Pişli Aslanış ya li ki, Aslan pşi kolu kabıđı.

- A) Ut pşi bikitomə
- B) Ut pşi açcibtomə
- C) Otujgə řəzir lıka tomə.

5 Pişlə Aslanu cım dab çıkii? Çinəx?

6 Boe cuđabırdırır lajqıui cuđabırdır unkoeylun.

řuqoa, kılımə, hılam, pşi

1. Vay řəlır pşışkili koar latıđbıđı
2. Pşi řuvundə ... gəçşə
3. Pşi təpikir ... davamkirmə
4. Pşi igidi

Тозур зенцибиği çаqqal

Lafi lakoarşə, talfi talkoarşə, sa çürü çаqqal aşə. Sa umza һayvani kutaşılı soe cəməһət lap zaru kabığeşə. Hini kutaşılı sor kuхаз yə cücə vażzinəttişə. Həadminzu çаqqal zabiğsın kaçın kuiyə һə xitqireşə. Çürü çаqqal başta biqi ki, һasım yaşamışkuival mümkün yimə. Sa əl һə, kuçar çinə kuncur kelviyə, qamaş-qamaş kujalkitorun hini ptu rang şixivirgoe kapratil zabiği. Cebiyə san lantını kujalkui. Rang şixivirgui kapratili toz çaxkisəx totux çürü çаqqal kapratili murogullu içəri zencibiği. Kapratili kunc-bucağır lipi, ancağ heçcə çağatı. Sinilli ranglı xu tui sa toz zabiği. “Aha, ksan çabiğşəmə ” – liyə, tozi içir zencibiği. Çürü çаqqal rang gisxuiyə sıpşamsıb biqi. çаqqal hinəni – hinənəş li: “Ksan bij val kuişəmə, һəki zı heç kişu muхukuidəvimə”. Hə, хəpkində- хəpkində sor kabığı. Kuхаз yə cücədi kolullu һanım laftıfapixi ki, heç də һəmin çаqqal vimə.

ozur zencibiği çаqqali həadmin aldatmışkuiyə, qamaş-mişer kutaş ləkilki xuruzi, kuхazi, cüci buğaz qılıqui. Soe kuхаз yə cücə qəbəqə dənə biqiqalım, heç kla şixuvi çаqqalışılı şübhələnmiş biqətti. Hala soe pıxtadım hinəx ləşkoitti.

Sa əl bij çаqqal gənə ov kirisu sor kaқorun çinə gujlu quli çipxui. Sa quli çаqqali rang rışyə tərtəmiş kui. Kuçallı laftakui çinə lıgıldu һə zabiğiyyə muхubiqi. Hini dax sa tab fiyə һə bij çаqqal çipxui:

– Hə, çürü çaqqal, uxur hanım səcînjişəmə ki, rang gisxuisilli vı heç kişu muşugdəvişə? Va rang şisxuiqalım, həməldir şisxuiqoyimə– liyə hə sıgazır zajkii.

1 Çaqqali hinəni çina rangır şixuvi?

2 Çaqqali bijvali üstü çina açılmışı?

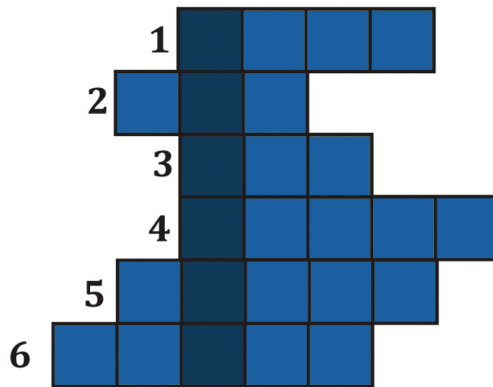
3 “Bij pişlə onğ ankıllı əxilpikıntarmə” boe cuğab řa mətnu aid kininşuidə?

A) “Pşı yə pişlə”

B) “Tözür zencibiđi çaqqal”

C) “Tən bərabər pe”

4 Krossvord vezeylun. Źıma sütunur ləkui vəhşi řayvani řu unkoeylun.

1. ari məhsul

2. xörək qandə řəjət

3. řuzax vaqqındə quş

4. kətşir cigi řu

5. řoa gəçşiri matiryal

6. bar řaşmışkiri řayvan

Tən bərabər pe

Leğ sor tui ku gada kurallı la koeşə. Sinilli hozuş pşoa qızıl pul çabığı. Şatbiqıqıdan ajkii-ençiqui. Ancağ puldur pekir vəhdə kağsın məsələ çətin biqi. Pşoa qızıl pul kula gade arar çim pekirdə? Gadadi çiton zatıqı-qaltıxqı, fikirləşmişbiqi haqlır heçdə kağatı ki, kağatı axırır, zatıqiri kiri

–Sa – də e.

–Ku— dəm ve.

–Pşoa – bə də kişə

– vaa, də axı hasım kuizadi ki.

– İkninci qızıl pul ve vaxkoa, üçüncü də e vaxkoa.

– Yaxşı birinci qızıl pil ya kuida?

Gadad fikirləşmişbiqi, fikirləşmişbiqi, qızıl puldur pekinqətti ki, pekinqətti. Axırır sa qəraru kabığı ki, misləhət tençiqirsu Həcmurad abi kolu laksu.

Həcmurad abi də məsələ ixer rəhət həll kui. Qızıl puldri sadə çinə gadu, tui sadə tui gadu ləku, üçüncü qızıl pulum hənənu tui.

Gadad hasım peyişilli ixer razı vażzını. Hoz şad-şad həhozi sor talfıbjı. Kirağ hozi miki kiğisediri ħaqqır bitinirzu çıkiı ki, ħacmurad abi haqanam qızıl kalla tomə.

Soe ħədmızı li:

– Qızılı kalla vaa “Qızılı sundoğ” ħüidəmə.

1 ħəyəlır ħacmurad abi kolu çına lapxi?

2 ħacmurad abi hozu ċim küməğval kui?

3 Vı hinə ħəyəlırzi cıger qıqaşın/ziqıqaşın, hə peyirdir ċim latıxşırjšə?

4 “Tən bərabər pe” şəşuyur ıxtılat çinəşilli kúiqoşə?

A) çinəğı ixer, çinəğı dənə pe ləkirvalışilli

B) çinəğı ləkuiyə, çinəğı lətonundəvalışilli

C) klerzu hərğı sadə ləkirvalışilli

5 ħəyəlır şatfiyə cəməħətış ya li?

A) ħacımurad abi qızılıċını kalla tomə

B) ħacımurad abi qızılışilli çəkməd tomə

C) ħacımurad abi qızılışilli xolu tomə

6 Cəməħət xəpkiniyə ya çiritoa?

A) qızılı kalla vaa, “qızılı sundoğ”.

B) qızılı kalla vaa, “qızılı çəkmə”.

C) qızılı kalla vaa, “qızılı səħət”.

Palıd və Findiğ

Maşar palıdı vişə qoza findiği vişə dibir çiki. Findiği vişi palıdış li:

– Bəgəm vəvi buğrur cigə dənəqu ki, qoza va düz i kolu fatkirsu? Onsuzum e budağırdır cigə ftonundəzağlı kili kuiuqa. Zı il guj bəlallı loğundəqoa. Üstür fütijitim tuği-ğui fəpiyə çikuiuqa. Palıdı hinəş li:

– E sa cini kunu pan üs hümür fəkoarmə. İşilli laftığı palıdı vişədim həhanıton hümür fəkuijmə. Findiği palıdı cuğabışılı ixer həfşiki.

– Həki ki hasım çiu, ve hə palıdı misi vişədi pşoa qə hümür fəkuijmə. Palıdı findiği hasım həfşikiival heç **tupu qəfti**. Satkə laftaxisəx totux palıdı qoza inçami içilli pırttamışfiyə qaltırki.

Cücərmişfiyə kok liqui, zoğ fatkui. Findiğ çifon xıki-çəpiqalım, hine çixıkuivali qabağ fuvunqəfti. Misi palıd qəbəqə çixifiyə findiği kulgar bici biqi. İxer laftaxəfti ki, findiği vişə biqi, biki. Ancağ misi palıd fətam fəpxuni. Budağırdır çixikiri-çixikiriyə hinəne təbiətu miqel sa vişə biqi.

1 Şəşuyur palıdı findiğış ya li?

2 Misi palıdı vişə hümür çim qi?

3 “Palıd və Findiğ” şəşuyur findiği vişə səhv ya qoşə?

4 Şəşuyur zərzar rangır məcazi mənayır ləkui cuğabi birləşmə həqiqi mənayır cim çininkuidə?

5 Palıd və Findiği arar söz-söhbət çinəşilli həməliir kabığı?

A) palıdı qoza findiği vişə dibir çikzağı

B) findiği vişəli findiğ palıdı vişə dibir çikzağı

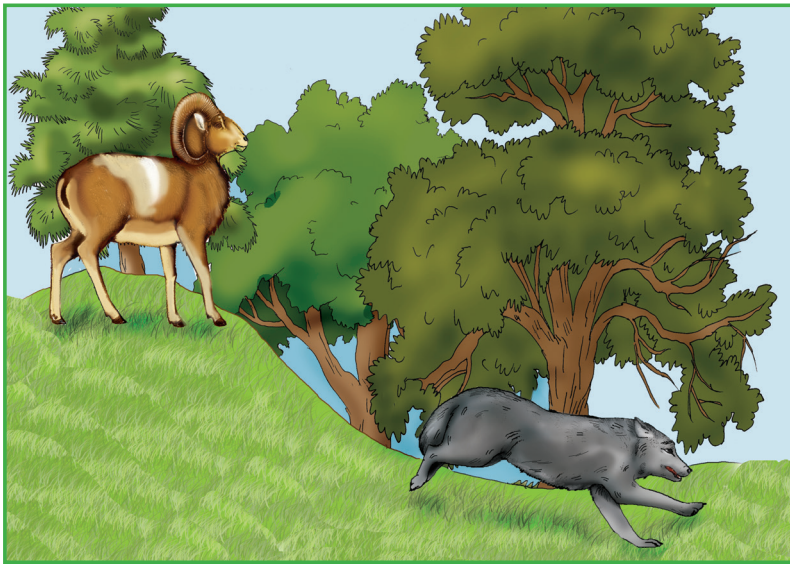
C) palıdı findiğu qoza pe ləkirsu

6 Kətşi sor fə vişə qaltırkoarqi hinediri haqqır sa esse sizəylun.

Zoğ – taza cücərmişkui budağ

Palıd – maşar ən ixer hümür afti vişi zu

Rəhət kutaş kabıđii pişə

Çinə inqer lıgıldı antır ink çuvreşə. Hini çuzval tıvursu çinə dahar dibir çuvi, zollu çikađjit şerkuiyə qəttigayi pişə qandə cəxşi.

Mıdallı encikui umza gru zađii ki, inqer lıgıldı dahar dibir çuvyə yazəqi qandəqoa. Gri hinəx ləxilfiyə sorşuni:

- Va ya qandəval?
- Pişə
- Kujju hə hinə pişəşilli qinyə dadıx lepşinə?
- Kafır, kiyəfar

Inqer lıgıldı pişəşilli satkə təqquiyə gru ləkui. Gri pişəşilli ixer xoşu kađi. Li Ki, asım də pişə qızival xəççibiđə. Qoci li ki, halış. Li ki, hinu gərək əvvəl də ant nəşkirətkoa.

- Hinəga pişə həzir kuidu?

- Vaa, yokkulunkui. Nəşkuisəx totux antır tum fatkuiyə üstü kəvvi kirival lazımmə.

- Hinəx totux pişə qininkuidu?

- Vaa, kujalkirval lazımmə ki, tum cücərmişkui, kildiri kor çixirsu. Hala də təl? Inqə inqiri, hə mizyə hine kor cürəkirval lazımmə. Hinəx totux kor şuxamır çipxiyə atırvırətkoa. Kunuş xəmir vəquiyə cə gəşkuiyə pişə vəqrətkoa...

Gri li:

- Vaa, də e dalıg yimə. Ksanji həmə va asır rəhət kurilli qandəji unkurval xəççiđə.

Inqer lıgıldı li:

- Əgər hanımjıqi, pxə lafır sa ki çipxuiyə qin!

Gra ki kolu kabiği. Li ki, a ki, kaf ya vı qinnə. Ki li:

- Vı il ağzı açımşkuıyə tıpxun zı aralıllı talfiiyə vi ağzır zencinnə.

Pışkanda gra qayıllı biği. Ki aralıllı lafyə vokur-vokur graş kolu talfiyə inkə viçemzirilli hinu sa ksan kalla çəşi.

Ant-žoa gri mıkıx gəxrəgəğgi hinənəş kabiğsəx totux məhtəlfiyə hini - hinənəş sorşuni:

- Veşilli, iş ki qininbiği?

Kiu də kisin xəpkində - xəpkində li:

- Qinindəval qindimə, ancağ rəhət kutaş kaıui pişe dadıx ksan lepişşəmə...

Boe cuğab : “Bijeŋəqi nūzi pişə, ŋu kutaş qer ya puxu”

Çəkmişkui zəhməti bar qininko!

1 inqer lıgıldı pişə həzirkirval gra çim başta kui?

2 Rəhət kutaş kaıui pişe dadıx lepşi gre aqibət çim qı?

3 Uyğunval muşukeylun.

1) Mıde mıkır ŋakoarmə	a) ŋahla
2) Sor vaqqıntarmə	b) həyəlır
3) Məktəbir lıkuvtarmə	c) lužoz
4) Žoe antır çəkiğtarmə	d) ğırç

4 Kətiş mişilli ləkui cuğabırdır hinediri əks mənə unkuiyə sişeylun.

san	çixi
rişi	pışkanda
miş	gişə
çiqə	qət
vixə	gada

Inqa- zili kiri cigə.

Ĉim kəvvi ŗulozur qoa

Molla ĥəyəl vəhdə hoťur bii hu bazarır ki kalla ťuvusu orkuı. Mollı layə kalla ťuvi. Amma talıkuı kurar təməĥ vaqınınbiqındə kalle lıka buto qını. Yeŗŗını inkimzir zoa çıkađıı. Bııyu kalla hasım zađııyə sorŗunu:

- Ay ŗı, də ki, qi ink ki?
- Ə ma, bii dəxiqoma yazıđ ixer arıđ biqetqımıŗ.
- Bəs kalle kir ťela?
- Yəđin əvnəllı kaçal biqetmə.
- Bəs ťupomzur?
- Vay-vay, yazıđ qıçej, valıŗkuiqımıŗ, hə beŗ biqetqımıŗ.
- Bəs plordur? Baylađ biqiqoma!
- Mizim qovi ki! Daxiqoma lal biqetqımıŗma!

Bııyu zađı ki, ŗı ťa sual ləkuıqalı

hinu cavab unkuıret ma çıkaťı. Bııyi heĉĉə ĉitonundəval zađı Nəsrəťını li:

- Bəs kalle ŗulozur ĉimə sorŗuntonundəval? Sin ləkiŗ, daxıqu ĉim kəvvi ŗulozur qoa. Heç sađım ĉıkqoyımə.

Nahađ ıxtılat vıxıllı uzax vaxkoa! Də nıda cümləmə

1 Zur 2-ci sinifir Molla Nəsrəťını ťa lətıfə likuvdə?

2 "Ĉim kəvvi ŗulozur qoa" mətn yaza?

A) ŗəŗu

B) hekayə

C) lətıfə

3 Ləkuı cuđabırdıru miqel məna ťüı cuđabırdır unkoeylun.

yokurval

cımakiri

misi

zırpı

çixi

bıci

anskiri

çəpirval

kok

karpa

Çinari vişə

Çinari vişə ixer misi aşə. Qə laftaxi, vaz gəxbiği, üs laftaxi, çinari vişə çixibiği. Hoftton çixi biği ki, tığağı misi biğival qurqini. Qurqini ki, sa misi kulak buğrullu laftıfakoron qışı ginəgi lok gövdə dənə yežzindeşə qulisu. Həki çinari mikir zoax açıqırqoa. Hə buto cinəx havallı musod əlkipşiyə hinəni sa cini ən gujlu hüssab kırıqoa. Heç çinəş heç çinəş inqıxqoyi. Dalı hinel kağı ki, hine yarpağıdır xışıldamışqi:

- As heç çinəşilli, heç kulakşim inqjimə!

Kulaku də xışiltı kiyə həfşiki.

Kulak çinar vişi buğrur gəxbiği, hana kəvvi voşkui. Lakui-lakui satkəm kəvvi biği, çovğunu laftıbiği. Toa yoşkui, zoa yoşkui. Heç çinəş vişə nimzilkui, yarpağıdır tətixkui, budağıdır quli çaxşı. Həfşiki kulaki çinari buğrur hanım sa burulğan kui ki, hə hoftton sa vişə hoftton üsürdürür səqilli qabağıdır lok gövdə tuisəcçini zızı çəxşi. Dənə yežzini ki, antıllı qaltırkirsu.

Kulak sa dənə yakii ki, tazdan guj kajkiyə çinari vişə zor əkilfaorkirsu. Hə sa arar zimiri sas kağı. Çinari vişi kolu sa kona zox aşə, kulaki vıyltı sa zoxuxum

laçpıxni. Zoxi quvur çinə qaranquşı yuva aşə. Cət-cət civildəmişkuijitim hinə yuvar tui qaranquşı balaşə.

Qaranquşı bali yuvi içir hinəni misi kalla zəif bədənir kalkeyşə. Sinilli cini tui sa qasırğaşılı hanım inqıxqeyşə ki, sa tək hinəni ungumi sas kleyşə, cürə nə heçcə dəxəttişə, kləttişə. Kulak tıpxuni hələtilli hinu hini zıkkılı ungumi sas ki.

- As inqıxkuiqomə...

Kulak tazadannan vıyıldamışkuisu həzir aşə. Hinu muxoeyşə ki, eşi zarıx totux çinari vişə kokullu qaltırfiyə zor əkilfauidə, ancağ kulaku də civilti ki. Hanam sinilli tıpxuni. Tazadannan sinim zar kuyə əsmişanbiqətti. Kulak əgər kəvni əsmişbiqəşin, çinari vişəşkili çinardə də kona zoxum, sa kona zoxur tui qaranquşı yuvam tışpiqirdəşəmə. Misi qaranquşı bali kalla tışbuzyə misi miçə ptilli inq-inq tükolu sa kolu ləkpışi. Çinari vişə yavaş-yavaş hinənəş kafiyyə qol-budağ qııqalım gənə həmişəki ginəgi cinəx havallı musod əlkıpsıyə çireşə:

- Zađi?! Kulakış as heçcə kininqətti.

1 Sureşilli cım çixibiqidurqi qurqunkirval düzu?

2 Çinari cini tuisedirix havallı musod əlkıpsırvıl hädminzu aid kininkuiju.

3 Havallı musod əlkıpsırvıl məcazi mənayır ləkui ifadə həqiqi mənayır cım cininkuidə?

4 Kulaku kla yazıđ kabıđı?

A) zox

B) qaranquşı bala

C) çinar

5 Zur Kulaki ciger dabıqqəşin qaranquşı bala yazıđ kauidəşu?

6 Kulak yə Çinari hücçətir kla haqsız qoşə?

Ümumiləştirmişküi tapşırırdır

- 1 “Pşi yə pişlə” Molu xoli pşi qabağır cəşi şərt yazaşə?
- A) cigə nəşkirval
B) aslan hini kolu çikaķuival
C) hənənu taza səhbi unkurval
- 2 “ ozur zencibiği cəqqal” şoşuyur musod ləküi boe cuğabırdırışıllı fədə aiftə?
- A) qulallı talfırfiyə, kizar ləkılkıi
B) dabi paça fəkoarmə, ancağ katınkoarımə
C) dab çıkırğoe inkimilli kahir zenciğdu hənə kahirım yeżintarmə
- 3 Nöqtədi ciger hərəkət muşukiri cuğabırdırışıllı uyğun kafuidə əlavə kuiyə sizə.
gəmi ..., vayğun ..., xuruş ..., karpə ..., kizə ...
banlamışküi, mələmişküi, çəpiri, sas ləkiri, üzmuşküi
- 4 “Tən bərabər pe” şəşuyur soe cəməhət çinəx xəpkini?
- A) gadadi fərasətix B) Həcmurad abax C) gadadi həvamvalix
- 5 “Palıd yə Findiğ” mətnu uyğun kafui boe cuğab fədə?
- A) Koar çixiğodəmə, xu misığoe.
B) İnk kokui gus qaltırkoarmə.
C) Misığoe misi cigə fəijmə, çixiğoem çixi
- 6 Dad muşukiri cuğabırdır fə cargar ləkuiqoa?
- A) qinir, misi, xırız, sassız, vixə
B) qilez, qal, miş, zin, daftı
C) zırığ, çixi, gijə, lok, həyardə

7 “ ozur zencibiđi  aqqał”, “T n b rab r pe” y  “P si y  pi l  ”   şuyurdurur mi el c h t yaza?

- A) h r p soa   şuyi q hr mandir  yavandirm .
- B) P soast m  erm .
- C) P soasda t m   şum .

8 G l y  ri i zu mu ukiri cuđab  ad ?

- A) mu kula
- B) n rgiz
- C) mi 

9 Vi  d qırılmi kuival t bi tir  inilli n tic l nmi kuiji?

- A) Hava  irkili uivali qar ı  uvri.
- B) Torpađ zay kuid m  m nbitval  a uiji.
- C) Say d n   ayvani y  qu i n v rd r ixer  ui.

10 Sualdıru cavab l :

Gogartı zili cig :

Bayrađi gus  ui pxunzi gu adi say:

N kdir  ikri   j t:

 n er ni irji:

M q dd s   h r:

Cımakiri   dmi:

Ulu öndəri kəlamıdır

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan tarixir müstəsna rol aitti milli lidermə. Hu həmçinin buto cinu muıui siyasi xadimmə. Kire ulu öndər tuiıgoziıilli fərqləndirmişkiri cəhət hinu cuğab ixer muıuival yə natiqlik qabiliyyətmə. Hini kui çıxışırdirir tui mövzud yə fikirdir cəməhəti mizirdirir əzbər qijmə. Hed buto kirağıki qə məşhur kəlamırduru çevrilmişqijmə.

“Xalq həhozi ixer xüsusiyyətidirilli muıuıkoarmə, hüssabkoarmə hanam cini tui xalqırdırı içir fərqlənmişkoarmə. Sa xüsusiyyətidiri ən aliji mədəniyyətmə.”

Heydər Əliyevi də kəlam likuvtorun ulu öndəri mədəniyyət ucağıdır yə mədəniyyəti işcinzu həmişə hozu tui qayğı əsl səbəb başta kuiqomə. Hu həmişə ksan şer sizergozuşkili, bəstəkarırzışkili, musiqinzişkili, aktyorurzuşkili hanam məhni likuvriğzuşkili kili qidmə. Ulu öndər goa hədminzişkili tək dost vaa, hozi yaradıcı dalıgırdırum həmişə istiqamət ləkitarşəmə. Heydər Əliyevi də hənənu sa mənəvi haq hüşşab kitarşəmə. Hine çinə cürə kəlamır hasım çirəşəmə:

“ Rəhbərval kirival, yəni hədminzu xəççığırval hanam tərbiyə ləkirsu gərək ve sa mənəvi haq̄ təkətkoa”.

Ulu öndəri kəlamırdır hine xeyirxah ungumi, həyatır tui gujlu təcürbe, rəhbərval kiri bacarığı sayər yaranmışqijmə. Li kəlamırdır ulu öndəri hine dalıgıllı subut kuijmə.

Səq başqam ulu öndəri samdə kəlamım kirəş kulluqınkuidəmə. “Xalqı, vətəni tale hərçinə hədmi taleyiççini kətkoa”, “Kin sa millət, ku dövlətmə”, “Dövlət kula vəziyyətir sarsılmışkoarmə: gunahkar cəzasız yeççinsin hanam gunah aţtonundəğü cəza ləkuisım”, “Hər çinə hədmu milli mənsubiyyəət hine qürur mənbəyimə”.

Hədmin ədalətçivalu, xeyirxahvalu, xoşbəxtvalu çikui eşi cuğabırdırı müəllif kire xalqı heç tığa xatirilli kurqındədımə. Heydər Əliyev yaşatmışkirji həm hine müdrik cuğabırdır hanam kire xalqı xoşbəxtvalıx kui çixi dalıgırdırmə.

- 1 Müstəqilval çim başta kuiuqa?
- 2 “Kire müstəqilligval əbədiymə” cümlə izah keylun.
- 3 Kire çığəglənmişkui ulka kişəşilli yadigar yeççinji?
- 4 Heydər Əliyevi Azərbaycanu ya kuiji?
- 5 Heydər Əliyevu ya yukoarşə?
- 6 Heydər Əliyev həmişə ya düşünmüşkoarşə?
- 7 “Təhsil milləti gələcəymə” kişə cuğab?

- A) Nəriman Nərimanov
- B) Heydər Əliyev
- C) Səməd Vurğun

Dədə biyu hürmət

Çixiği "Zor güşar, antır dədə bi" – lijmə. Kin bitin dədə-biyix hürmətilli yanaşmışkuival lazımmə. Hozı ijix laftıbjıtonundə, cuğabırdırax topçaxındəval lazımmə. Bii zoa lazıxsın inki gus foçkui, hini çirijit kin kiretkoa. Bii yə dədi kiru kui ksanvaldır kin gərək laftıqretkoa.

Dədə al ixer müqəddəsmə. Kin həmişə dədə alıllı and içmişkitarmə. Kin cini hanım yaşamışkoetkoa ki, dədi hine al kiru h'alal kirsu

Cəməhətu sa tərbiyəli hədmi zağı h'ələtilli "hinu h'alal al zağıqomə" – çitarmə. Kin həmişə çalışmışkoetkoa ki, sa cini hasım sa müqəddəs zu qazanmışkirisu. Əgər dədi kire naz çəkmişkirqoqi, bii kire qayğına qalmışkuiqoqi kirem borc huzu h'ümüri axırır lağa qulloğur topxundəvalmə.

Dədə boe haq heç vaxt dugun kəkuvun! Hinəgam sure haqım heç kişi tıgunkirjimə. Hasım sa boe cuğabım tıüdəmə. "Kla dədə boe ijər laftıbjqalı, hine baladım hini ijər laftıbjirmə".

Kire dinirim çitarmə ki, dədə biyi h'əyəliş hine din inkar kə liqalı hinə h'əyəliş dədə biy ijər laftıbjınkuidmə. Hinəq başqa dədə - boe ya taxsırım t'abiqqalı övladış huzu taxsır çəfinkuidimə. Hanam hozı ijər laftıbjınkuidurvimə.

1 Nöqtədi cigə uyğun cuğabırdır unkoeylun.

- Çıxiğözi “Zor ğuşar, antır dədə bi” --- lijmə, hanım zağılı ki, ...
- Ğuşari kin yaratmışkui, dədə biyi vaqqını
- Dədə biyi vaqqını ğuşaru zabığatı
- Ğuşari vaqqını dədə biyu zabığatı

2 Nöqtədi cigə hərəfirdir sizyə dəftərir koçurmuşkeylun.

Cəmə...ət, həla..., ...ixidur, mi...idur, də...ə, ...li, müqəddə..., hə...əl
çəkmişki...i, yežžind..., ki...e, bor... .

3 Biyu aid boe cuğab unkoeylun.

- A) Havar çuvdu bəg koarimə.
- B) Xu mıkıllı noğul koarmə.
- C) Boe malıx pil gəşdu umza yežžintarmə.

4 Hanım sa cuğab unka ki, pşosfa cümlu uyğun vax kofoa.

1. Dədə al
2. Dədə miž
3. Dədi zu

5 Zəe çixidu kla sayılmışkoar?

- A) bi – dədə
- B) aba - əjə
- C) rışı – şısı

6 Nöqtədi cigə cuğabırdır əlavə kuiyə cümləd sizə.

1. Dədə biyu hürmət kirival ... borcmə.
2. Dədə - bi həyəlrizi ... topxundətafoa.
3. Yə şə dədə 8 mart ... xınıbırzi həyidi görə təbrik sikreţəmə.
4. Dədə - bi incitmişkirval

Təmiz və səliqəli həyə

Təmiz həyə

Hoz zəam hasımdurmə. Hozı şulozurdur rırsu pasta və fırça, sahbun sam dəsmal foakərmə. Əstiga foçbiğ hələtilli hozı şulozurdur və iji kul rıstarmə. Hinəx totux yungul idman kuyə pişə qandə mizi buğrur çəbtarmə səliqilli pişə qinsəx totux mikilgalı həzirkui məktəbli çanta lənkuuyə məktəbir koarmə.

Kuçarım cürə həyəlrizşkilim ans kitorun də səliqə və sahman hozux ləkpiş hələtilli muxukoarmə. Yukui – yukonundə sa oyun məhlər tui həyəlrizşkili ans kitorun oyuni kapitaniçini həhozi çikoarmə. Bitin həyəlrizsi də səliqə-sahman

hozuş zağsın ħörmət kuiyə, top çaxıntarmə. Ümumiyyətlə, hasım ħəyəli həmişə bitin dalıgırdırır nümünəvi kəarmə.

1 Mətnir ləkui cuğabırdırı içilli Xınalıq mizu aid samit ħərfirdir çiğeylun.

2 Təmiz səliqəli ħəyəli məktəbir lazkorşunu hini çinəx fikir lərtoə?

- A) qandə şulisəx
- B) əgni yə ayaqqabıx
- C) dəftər yə kitabıx

3 Musod ləkui cümlər aŧti məcazi mənaıyr tui cuğabi birləşmə unkoeylun.

Hasım ħəyəli kitabıx zəkpiştorun ħədmi ung açılmışkəarmə

4 Uyğunluğ muħukeylun.

5 “H” yə “Ĥ” ħərfirdir aŧti hərsu aid pşoa cuğab unkuiyə sizəylun.

Təmiz	Kul
Qama	Kitab
Ranlı	ħəyəli

6 Nöqtədi cige ŧa cuğab uyğun kaıuidə.

əjə, ..., gıdıl

- a) şı
- b) xıdıl
- c) inqer

Çeşmək

Çinə sor Əli kiri çinə cavan gadu zaği ki, molla Fərəci kitab likuvri yuğorşun qabağır putor çeşmək əşiyə hana likuvret. Hinənu fikirləşmişqi ki, kalar xisim yəm yə asır sa çeşmək tıvurmə, hana i kəfu tı yazı yiqqalı hə likuvurmə.

Sa qə Əli kalar xisim çeşməgi kapratilir laziyə hinelli sa çeşmək yiqi tukançi çikayə ləkui. Əli çeşmək kıtiri gus alçışyə tukançış sa kitab tençiqi. Putor çeşmək kitabı tı cigəx leşqalı kitabıllı sa tək kəlməm biqıqalı likuvunbiqətti. Hana li ki, asır sa ksan çeşmək çikar, də ksan qoyimə. Tukançi çeşməgi sundoğ Əli qabağır cəşi ki, həni şiqirsu. Əli sa sundoğ çeşmək sa- saji putor cəşyə kitabıx zəkşi. Heç çinəsillim likuvun qətti. Tukançış li:

– Viş hanım sa çeşmək qoyi ki, heçcə muğondə hədmi əşsin hinəş likuvun kuisu?

Çeşmək çekirğu zaği ki, Əli ixer havam at , hinu məktəbi koar taşixkuiyə li ki, ux yikui çeşmək otijgə toağarmə. Əli taliyə hinelli sorşuni seil heçcə muğondəğü kitab likuvrisu çeşmək tıju? Məhəllim vəziyyət yazəqi başta qi. Əli kutaxıllı cixuiyə məktəb likuvri həyələrzi kolu cılayə li:

– Hinə heçcə muşonundə hädmu kitab likuvsu çeşmək vaa, seil çuvyə məhəllimişilli təhsil fuvurval lazımmə. Likuvtorun Əlu muşuqi ki, Çeşmək likuvqıdan pulor zəif qi yadam pil xəstə hädminzi əştarmə.

1 Molla Fərəci çeşməg əşirval Əli cım başta qi?

2 Əliş çeşməgilli cımə likuvunqətti?

3 Çeşmək çekirgüi Əli çu orkui?

- A) Molla Fərəci kolu
- B) Məktəbir
- C) Cürə kəpratilir

4 Vı çeşmək çekirgöe cigə fəzəqəşin/fəziqəşin va ya koar taşixkirdəşə?

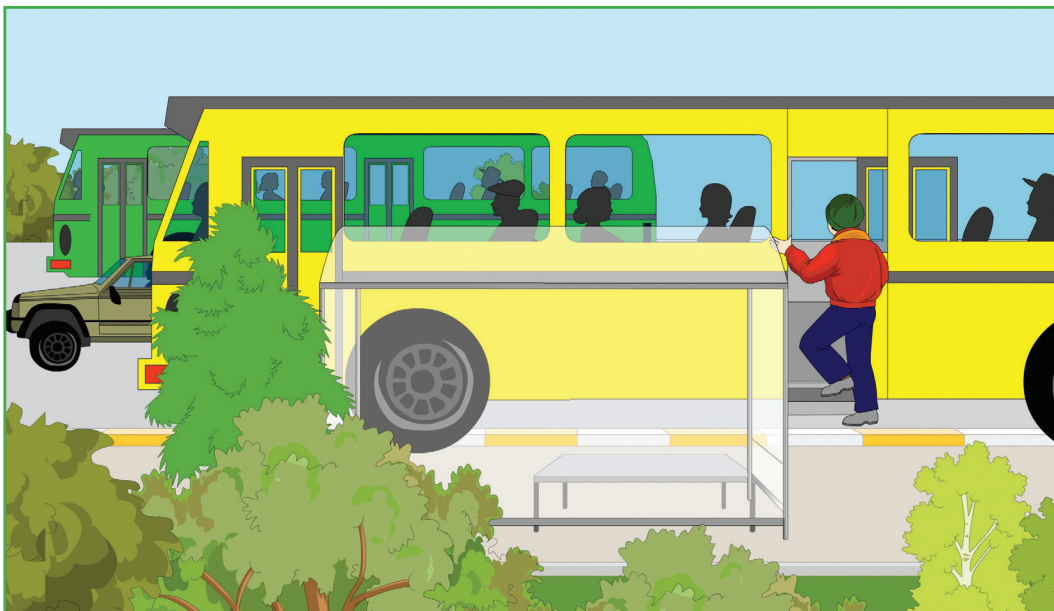
Hanım zağılı ki,

- Hinu likvri muşuqoyişə
- Hinu çeşməgilli zağtışəmə
- Hini ptu ksan daxiqoyişəmə

5 Ləkui onğ cuğabışılı sadə mənaiyi görə füsədiriqilli fərqlidəmə.

a) kuşkula	b) žima	c) vixə	ç) sıb
a) çoz	b) şuvaj	c) kinaj	ç) may
a) pişə	b) qafın	c) çe	ç) mix

Təkərdiri gus zoa

Ĥədmi çinə cigəlli başqa çinə cigə kórşunu nəqliyatı ş kajıǵtarmə. Suru ictimai nəqliyyat yazaǵı muǵıju? İxer ĥədminzi kajǵırı nəqliyyat ictimai nəqliyyatmə. Hasım nəqliyyatırdırır müəyyən qaydad kujalkirval lazımmə.

Hanım təsəvvür kə ki, avtobus, trollebus, tranvay, metro təkərdiri gus kúi sa zomə. Zur zoa qənfeti kaǵız, meyve çir-çopurdur yadam klamzır silmişkuisəx totux salfetka antır fatkitari ki? Əlbəttə ki, ki Vaa. Həə, ictimai nəqliyyatır cit kirival lazımyimə.

Zoa bıı, dədə, aba, əjə lazıbıǵsın zur inku taçkoaru? Əlbəttə, zur toçkoarmə. İctimai nəqliyyatırım çixiǵozu koar ləkiretoakoa.

Zoa zur kreslo, divan çinə ĥəjətilli fəqitariki? Mizi gus qələmilli siztariki? Əlbəttə, vaa. İctimai nəqliyyatı şillim kajıǵtorun hasım ĥərəkətidir kirəfti koa.

Lışeyun zoa rışıškili, şşıškili zərıllı çıkıya bıyu, dədu mane koarviki? Əlbəttə, vaa.

Hanım zaǵılı ictimai nəqliyyatırım kilinziškili zərıllı çıktonundə, hinel fūiǵozu maneçilik kəkuvun.

Kulli yaqqına, zoeğozuşkili ksan rəftar kirisəcîni, ictimai nəqliyyatırım ksan rəftar kə!

Əgər təkəri gus k̄ui zoa çiri qaydadu h̄əməl kuiqalı, demək, zur sa ksan sərnişinirmə! ...

1 Nöqtədi cigə uyğun h̄ərfidir unkuiyə dəftərir koçurmuşkeylun.

A...if sor... t̄akoar... . Hu ri...aziyat mə...əllimə. Hi...i pı... məhə..lim valır
xırı... kui...mə. Hək... hu t... dəqaedçümə. ...ənə h̄əyə...irzi ...inəşilli ...ərs
t̄u...tarmə.

2 “İctimai nəqliyyat” cuğab izah keylun. Cürə suru ya ictimai nəqliyyatırdırı
zuvol muxuiji?

3 Təkəri gus t̄akui zoe zur yaşamışkui zoaqilli artıgji yaza?

- A) pəncərəd
- B) təkərdir
- C) çebir cigə

4 İctimai nəqliyyatır zur t̄a hadisəşkili rastlaşmışbiqıdır?

5 Musod ləkui Boe cuğabır lajbiqı cuğab şiqeylun.

... h̄örmət keylun zurum çixikuidurmə.

- A) Çixiğozu
- B) misığozu
- C) pıtkiğozu

İtburni gül

Mələkğötri kuçar vişi ginəgi güli kol tuidəmə. Hər çoz miki Ranglı güldür açmışkitarmə. Çiçəkirdir dax tokulmuşkuizağlı Mələgi xoşu kakotfişə. Amma hinəx totux güldiri cige kəvvi, zıma ranglı, zuqali ginəgi meyvəd hənəmir kakoeşə. Qonşur təkui Gülsüm carş kasiyə hinə meyvədiş təpiyə cıkoeşə. Sa qə Mələki hinə meyvəşilli sadə təpiyə mızə ancıqui. Miş dad ləkiryə, xoşagələn aşə. Amma içir tui tükli tumurdur hədmi mizir əkpireşə. Mələki hənəni pil yə iji naşpıxıyü fikir kui, “Görəsən, Gülsüm carşi cit ya kiret?”

Kinajşəmə. İxer kza gəşəşəmə. Hava sam qəşəmə ki, açılmışkotfişə. Amma Mələk yə Mehdi qartopu anskiri yukoeyşə. Dədi “Qiqomə, xəstəkuidurmə”, – liyə qayıl ziqətti.

Hinə qə Mədinə carş hine gada Xəyyamışkili huzu kiyə kazği. Çixiğozı mikir ıxtılatu qarışmışbiqi hənətilli hənəyir kuçar zencibiği ksan qartopu ans kui. Qival heç huzu muşuqətti.

Satkəx totux hozux zəa saskui. San Mələki qızdırma ačcıfapixi. Sançixıçantını miki ağrışılı zıtını. Dədi hinu çə ləkui, fara şurpa şuvur çekui. Amma qızdırma encibiğətti. Heç şuvi dərmani san hanıton yazəqi kotfi.

Əstiga Gülsüm carş hoður zoa kazği. Mələk halam ksan ziği qozişə. Gülsüm carşu də vəziyyət zaği yə hoður zoa lasxi. Satkəx totux kutaş sa peydan çe yə kağazır lompartım şikuiyə yazəqi çikazği. Mələki çe şuvi. Də, həhanım çe yişəmə, dad miž aşə. Lap zuqali çeyi ginəgi aşə. Mələkğoður dədi Gülsüm carşi çikazği şer kuiyə, içir tuijit çenigir ləkui, gus maxa xu lojiyə pıçı gus çəfi.

Mələki mikir tıbuzyə yavaş sasıllı sorşuni:

– Gülsüm carş, va çeyir ya ləkujşə?

Gülsüm carş xəskini:

– Bala, kulletu, yə so həyatır tui vişəlli žima meyvəd kajkiireşu. Hed itbirni güldürşəmə. Çeyir hinəş ləkuijmə.

Hənə qə Mələki sa-ku pşoa əl hinə çeyişilli şuvi, hə arağ ziği. Qızdırma encibiği həm cigelli taşziği.

1 Mətnir ləkui zarzar boşluğur ta cuğab sizin kuida?

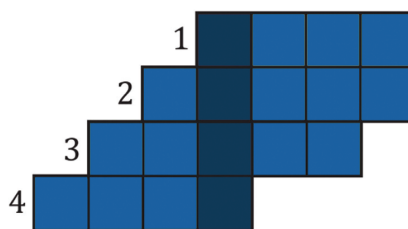
2 Mələk azallı ziğisın hə ta dərmani ksan suki?

A) mic

B) laha

C) itburnu

3 Krossvord vezeylun. Žima sütunur ləkui vəhşi həyvani žu unkoeylun.

1. Maşar ta kui vəhşi həyvan

2. Hədmı orqan

3. Vəhşi bij həyvan

4. Tıpomzur vixə həm zoa həm də antır ta kui həyvan.

4 Ləkui cuğabırdıru əks mənə tui cuğabırdır unkuiyə sizəylun.

Xırız, qilez, biçi, çixi, imza, vixə, ksan, qinir, qi, dax, san

Ümumiləştirmişki tapşırığıdır

1 Uyğunval muşukeylun.

1. kulla	a) Masmar qaşfırsu həcət
2. taxte usta	b) Kacınış, karpıcış zoa gəçşirdu
3. duvari usta	c) Masmar vatırsu həcət
4. kəlpətin	d) Taxtaşılılî toz, pəncərə düz kiridu

2 Kin çinəx likuvqoa?

a) Dərsligirdir	1. Xəbərdişkili tanış kuisu
b) Bədii kitamzır	2. Bilig yə bacarığıdır ixerkirsu
c) Qəzitirdir	3. Dünya görüş ixerkuiyə hinəş zövq tıvursu

3 Fikirləşmişar hanam cavab lə.

1. Ankara	a) şəhərmə	b) ulkamə	c) inkamə
2. Rusiya	a) kuçamə	b) mıdamə	c) ulkamə
3. Araz	a) somə	b) şəhərmə	c) inkamə
4. Kətiş	a) şəhərmə	b) somə	c) inkamə

4 Miçel mənə tui cuğabırdır muşukeylun.

1. Ağzır xı tıvurval	a) kefi pozulmuşkuival
2. Fikiri tıvurval	b) inqıxkuival
3. Qanı qaralmışkuival	c) sasaxı yə toxundəval
4. Ung zikırval	d) fikirir kuival

5 Cuğabırdır yə hine mənayırdır uyğunkeylun.

1. daxil	a) müəyyən vaxtu puli gəlirə xarırdır
2. taxıl	b) pul kajkirsu misi qutu
3. büdccə	c) sətke pul
4. məbləğ	d) mıkır kil tui bitki

6 Uyğunval muşukə.

1. İji havar	a) ləkişirval
2. mat – məhtəl	b) baxıştamişkirval
3. cer – dax	c) yaşamışkuival
4. həmişəlig	d) ftaçkuival
5. namuslu	e) nail kuival

7 Ləkui şikildir fta mətnu uyğun qoaqi unkuyə sizəylun.

8 Ulu öndəri kəlamırdırışilli sa misi esse sizəylun.

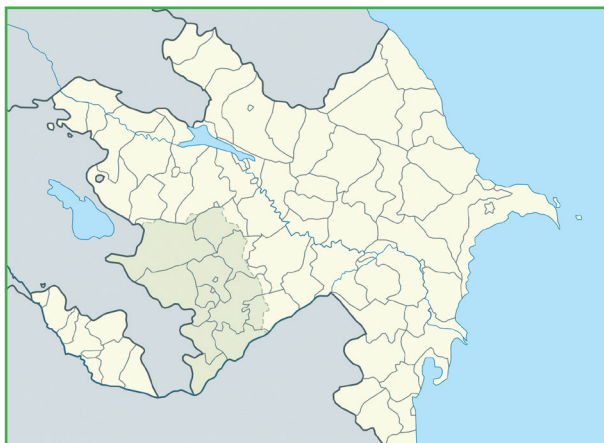
9 “Ulu Öndər” mətni məzmunu fta boe cuğab uyğun kaqqa?

- A) Ksanvalkə, balığ fatkə dəryahır, balığu muxuqindəqalım, xalığu muşukuijmə.
- B) Cəməhətix leşirgoax, cəməhət lepiştarmə.
- C) Hədəmi kallalı, vişə yaşıllı.

10 Fta boe cuğab “Çeşməğ” mətnu uyğun qovi?

- A) Həvam hədəmi qorxağ koarmə.
- B) Həvam hədəmi meyvə ftondə vişəçcinidmə.
- C) Cuğabi düzdə zarafatıllı cıtarmə.

18 Oktyabr

Cini aŧti buto xalqırdırı ən əlaməttar sa qə ŧüijmə ki, həm müstəqil biqi qəmə. Kire xalqim müstəqil kuisəx çimi ixer mübarizə çipxidurmə. Kçi qannəhiz üs çinə çixi Sovet imperiye kuti kanık ŧabıqdurmə. Hinə imperiye əsarətir atbiqi vəhdə kire ulkaş heç sa zad hozi izacə aŧtonundə kininqijimə. Kire ulka qilli başqam yəhiz onğ ulkam Sovet imperiye əsarətir ŧabıqdurmə. Hoz bitinirzi həhnəne ulkar ya dalıg kiri

yiqqalı imperiye çixiğışullu izacə ŧuvyə dalıg kitarşəmə.

Də həzablı qebiri axırı 1991-ci üsi oktyabr vızırı 18 –i qə kayə çatmışqışəmə.

Azərbaycani Milli Məclisi hə qə kire müstəqil biqi qə elan kuişəmə. Ku vaz hinə qəx totux laŧtaxisəx totux dövləti qərarıllı xalqi arar sas ləkirval keçirmiş kuişəmə. Hinə sasırdırı nəticə görə Azərbaycani müstəqilval təsdiq qışəmə. Kire 1918 – 20 – ci üsürdürür dabiqi pşoa ranglı bayrağ tazadan Azərbaycani üstür dalğalanmış kui çəxşəmə.

Arallı ixer laŧtaxındə kire ən miqel dost yə şsı ulka Türkiyi Azərbaycani müstəqilval həhnəne parlamentir təsdiq kuişəmə. Hini dalıllı cini aŧti buto ulkadi Azərbaycan azad yə müstəqil ulkaçcını təsdiq kuişəmə. Hinəx totux 18 Oktyabr kire ulke tarixir Müstəqilvali Qəçcını sizşəmə.

Düzmə, laŧtaxi sa üsürdürüri taza vəhdədirir kire xalqu ixer çətinvaldır zağijmə. Ancağ tarixi taşıkuişəmə ki, heç sa çətinval Azərbaycan xalqi azadlığı kurallı kul ŧuvjimə.

1

Azərbaycani ŧaga müstəqilval qazanmışkuiji?

2

Müstəqil kuisəqçilli qabağır Azərbaycan ŧa imperiye kuti kanık ŧaqjı?

3

Mətnir zarzar rangır ləkui cümlə ŧa mənər kajbiğqoa?

A) Azərbaycan hinə qə müstəqil çinə respublikaçcını

B) Hinə qə kire respublika Sovet imperiye kuti kanık laŧtiği

C) Azərbaycan Sovet imperiye çixidşəmə

4

Zur çim başta kuiqoa, cürə ulke kuti kanık aŧti ulke hədmin azad ankuiduru?

Ramazan Ĥəyid

Buto musulmanurzu də važ ixer müqəttəsdəmə. Hinə vızırır Ĥədminzi buto musulmanırzi ize çipxiri, müəyyən qi vəhdər lantını nəfs vaqqındətkoa. Hoz sa vızırır ġuşari tərəfilli sınağır çəkilmışkuivalmə. Sa sınağırdırillı yūzağ laftığdu ġuşari mükafatlandırmış kirmə. İzə vaqqındə Ĥədmi ungumur tui çir nigətirdir fatkirətkoa, dab çikrəftiıkoa,

çir dalığışillı çəkinmişkoetkoa. Əslində Ĥədmi Ĥümür tuiqidən qə sediru Ĥəməl kiretkoa. İzə vaqqındəgozu ġuşari ləkuisediri dəyər ksan dərk kitarmə, israfu koar ləkitarimə. İzə vaqqındəval sağlamliğum ixer xeyrijmə. Ĥədmi məhdə yəhiz sa važ işləmişkoarmə. Ramazan vızırır məhdəm satkəm dincəlmışkoarmə.

İnqer Ĥədminzi çirise görə sa vızırır təbiətim, bitkidim hanam Ĥayvandırım izə vaqqıntarmə. Misalçün, vişədi xu şularimə, kübrəm kajiğtarimə. Hanım Ĥayvandır tuijmə ki, heçcə qantarimə. Buto sa kinaj açcıbirmə. Hana çoz mıkı turpağ ayılmış kui, bitkidi güldür əçmişkiri, yarpağırdır əçilmişkui. Ĥayvandırım kinaji mişelli tçoçiyə həhnənediriş kəkuisu qandəsəx katkoarmə.

Hanam çiritomə ki, izə vaqqını Ĥədminzi sa cini tui bitin Ĥəzabırduru, sıxıntıdu, umzavalu dözmüşkirsu sabır qazanmışkiritomə. Sabırlı Ĥədmi sa cini hər ya qazanmış kitarmə. Kətşi sorum Ramazan važ ixer rəhbəfti laftıfakoarmə. Hinə vızırır soe cəməhəti ixerğozı izə vaqqındə, kob kitarmə. Važ tamam biqisım Ramazan Ĥəyidim ixer ksan keçirmiş kitarmə. Hinə Ĥəyidir sarçinəğuşullu çolludur bitin barış koarmə. Hanım zağılım Ramazan Ĥəyid Kətşi sor ixer rəhbəfti laftakoarmə.

1

İzə vaqqındəse Ĥədminzu xeyri yaza?

2

Ramazan Ĥəyid hər üs çinə vəhdə keçirmişkitaru?

3

Kire sor Ramazan Ĥəyid çim laftakoarqi hinu aid sa esse sizəylun.

Qurban h yid

Qurban h yidim Ramazan h yidi cini musulmanurzu m q dd sjm . Qurban h yid q  imkan a tti h r  in  musulmanu qurban vukurval hin nu borc mu uijm . Qurbani cini d v , mal sam  uval  utarm . Qurbanli   uvi h yvandır h m sa lam sam he  sa q sur  ako tkoa. Yuki h yvandır p soa cig  pe kitarm : sa pe kasıbrzu,

ikinci pe qon nzu  c nci peyirdirim zoe s hbu l kitarm . H  q  h r zoa qurbani tik şilli x r g h zir kitarm . Sa h yidi q  bitinirzi sa in gui h yid bol kuiy , qurban vuk oe “qurban  u ari q bul k ko ”  itarm .

1 Ta h yvandır qurban yukunkoar?

A) kuka , qaz

B) d v ,  uval

C) mal, pi i

2 Qurban vukui h yvani lıga  im pe kitar?

3 Zur sur-sure ayili i ir Qurban h yid  im ke irmişkitar?

4 D z l ki variant unkoeylun.

- Ramazan h yidir qurban vuktarm .
- Qurban h yidir   m h ti ma  igir h q  san kilfiy  kob kitarm .
- Ramazan h yidir   m h ti ma  igir h q  san kilfiy  kob kitarm .
- Sa kula h yidi arar z k vaz   ijm 

5 Qurban h yidir vukui qurban sam cig  pe kitar?

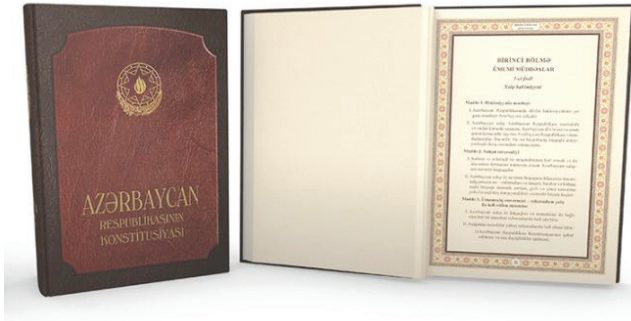
A) On  cig 

B) p xu cig 

C) p soa cig 

D) 6 z k cig 

Konstitusiya

Cini aĥti buto ulkadi hərəse-hərəse kontitusiya aĥtidəmə. “Konstitusiya” cuğabi mənə “quruluş” çirivalmə. Konstitusiya aĥti kitabır ĥüijit dövləti quruluşuşullu, qayda qanunduruşullu, seçkişilli, ĥədmizni hüquq yə vəzifədirişilli sizjmə.

Azərbaycan müstəqil qisəx totux hine taza konstitusiya ĥəzirfiyə qəbul

biqidəmə. Də konstitusiya ĥəzir kitorun Heydər Əliyevi çixival kuijmə. 12 noyabr 1995 üsür kire taza Konstitusiya qəbul biqidəmə. Konstitusiya ixer sa vacib qanundur aĥti kitabmə. Prezident seçilmışqisəx totux xalqi qabağır Konstitusiyar hini kul çəfyə and içmişkitarmə. Konstitusiya qəbul kitorun yam hinel yazaqi dəyişiglig kir yiqqalı buto xalqi arar sasvermə keçirmişkitarmə. Əgər xalqi hinu sas ləkundəqalı hinel heç sa dəyişiglig kininkoarimə.

Konstitusiya hanım sa kitabmə ki, hinel hine ulke daxili yə xarici siyasətixilli çixuiyə ĥədmizni arar çim münasibət qurmuşkirval lazımqi buto sizijmə. Konstitusiya siztorun ulke ən biligli hanam cürə ulkadi Konstitusiya ksan muĥui ĥədmizni dalıg kitarmə.

1 Konstitusiya kitabı tui kitabıdırqilli fərq yazə?

2 Çina prezidenti and içmişkitorun Konstitusiyar kul çəftar?

3 Konstitusiya cuğabi mənə yazə?

A) quruluş

B) kitab

C) qanun

4 Azərbaycani taza Konstitusiya nəçənci üsür qəbul biqidə?

A) 12 noyabr 1999 –ci üsür B) 12 noyabr 1995-ci üsür C) 12 noyabr 2000-ci üsür

5 Uyğunval unkoeylun.

18 Oktyabr	Konstitusiye qə
9 Noyabr	Respublike qə
12 Noyabr	Bayrağı qə
28 May	Müstəqilvali qə

28 May

XX əsrə sifə üsürdürşəmə. Azərbaycanı hınəgardırır vəziyyət ixer granjšəmə. Çinə tərəfilli armanızı, çinə tərəfilli urusurzi, çinə tərəfilli avropalınzi Azərbaycanı sərvətu, turpağırduru pıl gəşeyşəmə. Sa gran vəh̄dər Azərbaycan xalqı içilli törənmişbiqi layıqlı övladırsız Azərbaycan müstəqil kirisu san-çət əlləşmişfiyə axırır 1918-ci üsi 28 Mayır həhnəne müstəqillik elan kuyə, Azərbaycan Demokratik Cumhuriyyət žuvilli sa dövlət qurmuşkuişəmə.

Də dövlət musulmani şərqi ən sifə qurulmuşqi demokratik sa dövlətşəmə.

Hə dövlət qurmuşkinintini Məmməd Əmin Rəsulzadə, Fətəli xan Xoyski, Əlimərdan bəy Topçubaşov, Nəsim bəy Yusifbəyli ginəgi vətən həhozi canıqıllı ixer yiqi hədminzi zəh̄məti nəticəşəmə. Ancağ də dövlət qurulmuş antını kire şsı ulke küməgvalım dənə fəqjimə. Azərbaycan Demokratik Cumhuriyyət qurulmuşqisəx totuxum bədnam qonşin həmişə çalısmışbiqidurmə ki də dövlət dax yax dağılmışkoə. Cəmi qan pşoa vəz yaşamışqisəx totux Sovet ordi Azərbaycan tazadan işğal kuyimə.

Azərbaycan xalqı yaddaşır həmişəlik həkk qi 28 May həhəkim bayramı ginəgi qeyd kitarmə.

- 1 Demokratiya lisim zur ya başta kuiuoa?
- 2 Musulmani şərqir sifətə yaranmışqı demokratik respublikii şu yaza?
- 3 Azərbaycan Demokratik Cumhuriyyət qurmuşkuiğözi içir tadu tıqdi?

- A) Demokratik Azərbaycan
B) Azərbaycan Demokratik Respublika
C) Azərbaycan Respublika

- A) Mircəfər Bağırov
B) Məmməd Əmin Rəsulzadə
C) Fətəli xan Xoyski

- 4 Mətnilli tıvi sa cümlər lajqı cuğabırdır unkuıyə hine cigə cəfeylun.

Də dövlət musulmani ... ən sifətə qurulmuşqı demokratik dövlətşəmə.

- A) demokratik, respublika
B) avropa, şərqir
C) şərqir, sa

- 5 18 Oktyabr yə 28 May – də ku tarix birləşdirmişkiri cəhət yaza?

- 6 Cümlər tıvi cuğabırdıru sualdır ləkuiyə hed nitqi tıvı hissü aid qoaqı muxukə.

Kona vəhdədirir kire ulka padşahirzi idarə kuijmə.

Şu muxukiri cuğab _____

Əlamət muxukiri cuğab _____

Hərəkət muxukiri cuğab _____

Həyidi pe

I hissə

Sa dəstə rişi Samirəx kuçar saskui. Samirə zoskuri-zoskuri kuçar latırsiyə rişilirzu qoşulmuzziqi. Rişilir xəpkində-xəpkində Samirə gōtur zoaxıllı aralanmışbiqışəmə.

Həyid qə san tuzi dalıllı top çaxındəval, xınır mixez zaçılkiyə baxt sınaşıkirval rişilirzi hədətşəmə. Gadadim gisirdir katfiyə murogullu kutaş çı misi hıbyəd mısırır şikuiyə musolxinkitarşəmə. Hədəti görə zoe səhbi hıbyər zoa tui kukuş, findiğış, kızıaş, qənfetiş zəlştarmə.

Rişilir tuzabırı dalıllı top çaxındə- top çaxındə Samirə gōtur carşi cigə kabıği. Zar-hare kiryə içəri lazfapixi. Samirə gōtur carşi zoe urtar tui kursi gus zinjit tui sa sini çəşqoşəmə. Sini içir paxlava, qışizi ləpə, şixivi kaz , moğ hanam vəqui psı qoşəmə. Sini qarağır şixivi şamırdırılı bəzətmişkuiqoşəmə.

Rişilir laftıfiyə kursi buğrur cebişəmə. Çıxarı bijəşilli şax zinintini qınşəmə. Sa vəhdər sa dəstə cavan gadad kuçar kabığşəmə. Sa xılağa laftıksəx totux hozi paçadi sas gisilli kişəmə. Rişilirzi murogullu hıbyə musolxinkirse koar kujalkirqoşəmə.

II hissə

Haqanam satkə laftıksəx totux murogullu tap –taza qi sa hıbyə düz zoe urtar alçılkişəmə. Samiri dax hə antıllı tıvşəmə. Samirə gōdur carşi hinəş lişəmə:

– Samir , hiby  iŖ t k , y  hozi pe   Ŗn .

– Vaa, ay car , ve hoziŖkili dalıg  taansi, h ss hl til y  hozi m k i sa oyun   miŖkirm . Samiri miŖi gus a  ibi nin hozi hiby r z lŖiy , a  iveylun !

Gadadi mısır uvi. Hozi sas ap-a ıg kılıqoŖ m .  in gui t i goaŖ  iri:

– Ay , d  ya gırand ! Asif, ve baxt an ivetm , hiby  a zır lantını z tm .

Asifi hibye a zi   miŖkuisim nin zarkui qaltırk i. Zoa   i riŖilir x pkiny  miŖi gus latkiŖ m .

Gadad gisilli encify  zoe  oz m zi. Samiri  oz   miŖkui h l tir gadad zui i ir la k i. Asif Samiri kılamıxıllı yapıŖmıŖiy  li:

– E hiby r nin va z lŖui?

–  !

Samire  o ur car  inki gus  azzi i. X skind  - x skind  gadadıŖ li:

– Ay h y lir, h cc t k kuivun. H yidi h yard valım hasım zarafatırdırıŖ   ivalm . Ksan  ıxari bij , kolum  i lıka y  paxle ze  atm .

Gadad hin  h l tilli kursi bu rur  ebŖ m .  stahıllı  ıxari bij  qand   axŖi, riŖilirim miŖe qara ır  ebi.

Gusullu sam  s la taxiŖ qi h  h yid    san n  Samiri, n m Asifi  ur unko  iŖ m .

1 M tnir  a h yidiŖ  ıkrıqoa?

A) Qurban h yid

B) 8 Mart

C) Novruzi h yid

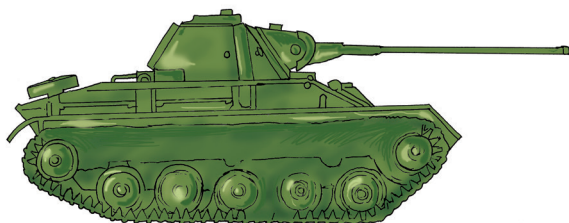
2 M tnir zarzar rangır l kui cu ab  a cu abiŖkili  v z kininkuid ?

3 Musod l kui cu abırdırır Xinalıq mizu ayid h rfirdir sizy  liŖeylun.

 oz, bu ru, car , k z, h y lir

20 Yanvar qə san

I hissə

1990 – ci üsi yanvar viziri sa qi qəşəmə. Sam qəşəmə ki, Soveti ordi tankırdırı Boǵku miǵəçili ginəgi kanşılqoeşəmə. Dinc əhali san-qət kuçabırır topxundə, ümid kireşəmə ki, əsgərirzi kutaş heçcə aǵtonundə hädminzu gulla fatkirdimə...

Boǵki 167- saylı məktəbi yeddinci sinifir laǵui ilǵar zu aǵti çinə gadi likuvreşə.

ilǵari maşını şikildir və markad kajkiitarşəmə: “Volqa”, “Mercedes”, “Jiquli”...

Qonşır taǵui Tahir əmim maşın tuişəmə. 20 Yanvarır laǵtug qə san ixer qi aşə. Kuçabırır kilbiǵǵozi cə gəşkuiyə fara koəşə. Tahir əmim hine maşınıllı Salyan kazarmi qabaǵır kilbiǵǵozu udun çilakoeşə. Hinə kuçar yaşamışkui həyələrim udun kajkırsum küməgval kireşə. ilǵarım sa qucaǵ udun tıvyə maşınır çuvi.

– Əmi, zım vişkili koetmə...

Xi ... Dədə kutaş kxe pəyram çiyə kuçar laǵırziǵı ki, ilǵaru gəfri, qəvilkuimə. ilǵar hinəga xəşəmə. Hini pəyram dədi kutaş vaǵzını.

II hissə

Urusi soveti tankırdır şəhəri kuçabırır aşə. ilǵar maşınıllı laǵorşunu tankırdırır maraǵıllı ləqşi. Hini kajki maşını şikildiri içir tankı şikil aǵtişə. Tank zaǵındə çinə həyəlu də zırıǵ maşın şəşullu ki həcayib zadşəmə. ilǵaru muǵoǵtişəmə ki, də həhə ixer qorxulu və dəhşətli sa şəşuval.

Sinilli sa qorxulu şəşullu gulle sas kaǵı. Də zırıǵ maşın Tahir əmi maşınışkolu talǵui çaxşi. Hərdu çinə tərəfişkolu çəpi. ilǵaru çəpirsu macal biqəǵti. Maşın əzilmişqi. ilǵarım buǵri gus latkii...

ilǵar ǵoǵur dədə və bi zar-hareyu kuçar laǵırbiǵı. Soveti əsgərirzi hozi qabaǵ təǵqı. Rəşid xoli həfşkiyə:

– E həyələ zur yetqomə, hinəxmə katkui, liyə zarkui.

– Yir həyələir vattarimə.

– Cim vattarimə? Yetqo ki, axı

Əsgərirzi həfşkiyə zarkui:

– Kılamzır tışbuǵ ! laǵtibjulun kix ...

yoxsa ... dədə yə bii paşmanfiyə zoa laftıbjı.

Ancağ ilğar tönündə zoa çebinkuiduru? Əstiga lantını onğ duvari arar lakı-talkı važžını, darvaxıllı tui kolu laftınbıqətti. Sifsadə kitorşunu kiyə kurallı lafyə həhozi xəstəxanar çattırmışkui. Hinel sizə-lizə aşəmə. Rəşid xoli hinə qə san şəhid biqıgozi içilli hinəne ilğar unkui. Unkui, unkuiyəm həmişəligim dugunkui.

1 Mətnir ləkui hadisəd təl hanam tığa qıji?

2 Hadisəd tı vızırır kuitoa?

3 Kuçar laftırbıggozi cə gəşkuiqoşəmə, hanım zağılı ki, ...

- şəhəriş cə lajqırsu
- hoz fara kuisu
- duşmani qabağ cıçilli təqđırsu

4 ilğari dədə çina kuçar laftırzıgıi?

- A) ilğarix sas kirsu B) ilğaru pəyram gəşırsu C) ilğarişkili kiyə kuisu

5 Ləkui cədvəl dəftərir çəkmişkuiyə vezeylun.

Cuğab	Cuğabi birləşmə	Cümlə
Yanvar	miçə yanvar	Miçə yanvar qə san ən qorxulu sanşəmə.
kazarma		
pəyram		
Tank		
duşman		
əsgər		

6 Mətnir zərzar ranglı cümlə içir tui məcazi mənayır ləkui cuğab əvəz həqiqi mənayır kajbıgri cuğab unkoeylun.

Ümumiləştirmişkui tapşırıdır

- 1 Ramazan h yidir musulmanrzi  ina iz  vaqqıntar?
 - A) H d t hasımjm .
 - B) Hoz  u ari t r filli sına u  akilmis koarm .
 - C) Hanımza ılı ki, buto t bi ti iz   ip uid m .

- 2 Ptki ozi h yid  aga?
 - A) 8 Mart
 - B) 18 Mart
 - C) 28 Mart

- 3 “Yokurval” cu abi m nayar uy un ka ui cu ab  ad ?
 - A)  axirkirval
 - B)   pirval
 - C) kat uival

- 4 Ta cu abi m na “ iriz” cu abu uy un qovi.
 - A)  ip iriz
 - B)  irizd 
 - C)  irizval

- 5 Ta boe cu ab v t nu aid qovi?
 - A) V t nir ka i, imanu ka i.
 - B) Q rb tir xan antını, v t nir ki  , katır.
 - C)  xer ya amı qı u ixer mu u oarim , ixer kat i u ixer mu uijm .

- 6  ks m na  ui cu abırdırılı h m lir kabı i cu ab  ad ?
 - A) san-  t
 - B) sas-kuy
 - C) kor-pa man

7 N qt di ciger  a  arf sizinkuiji?

 ...hid

h...hid

A) V t nix imi ki  admi

B) Qijit ptilli zađi  admi

 ...kim

h...kim

A) M hk m r  okm  iriđri  admi

B)  admin ksankiri  admi

8 Uyđunval mu ukeylun.

1) mal a) budag 

2)  al  b) gidil

3) xidil c) mi  

4) kil d)  aj

9 D   ayid dini  ayidu aidjim ?

A) Novzur  ayid

B) Ramazan  ayid

C) Qurban  ayid

10 Az rbyaycan m st qilval  ld  kuis x totux  n sif   a ulki hine m st qilvalu sas l kui?

A) Iran

B) G rc stan

C) T rkiy 

D) Rusiya

Buraxılış məlumatı

Xınalıq dili 3

Ümumi təhsil müəssisələrinin
3-cü sinifləri üçün xınalıq dili fənni üzrə

DƏRSLİK

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər:

İldırım Zeynalov
Azay Əliyev
Yunis Dəmirov
Qurban Abdullayev
Əkbər Xasməmmədov
Rauf Orucov

Nəşriyyatın direktoru
Dil redaktoru
Kompüter dizaynı
Rəssam
Korrektor

Rəhilə Soltanqızı
İlyas Hüseynov
Sevil Hüseynova
Dilbər Əhmədova
Ələddin Bahaddinov

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi: 2023-004

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab nəşriyyat həcmi 8,6. Fiziki çap vərəqi 12. Formatı $57 \times 82 \frac{1}{8}$.

Kəsimdən sonra ölçüsü: 195x275. Səhifə sayı 96.

Şriftin adı və ölçüsü: məktəb qarnituru 12-14. Ofset kağızı. Ofset çapı.

Sifariş . Tiraj . Pulsuz. Bakı – 2023.

Əlyazmanın yığıma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 07.02.2023

Çap məhsulunu hazırlayan:

Çaşıoğlu Eİ MMC

Bakı şəhəri, M.Müşfiq küçəsi 2A.

Çap məhsulunu istehsal edən: